

Navidades en Harlem

NO conocí bastante el Harlem de sus buenos tiempos. La noche de la victoria del campeón mundial de los pesos pesados Joe Louis sobre el irlandés Billy Conn (1946), queríamos ver la animación en el Apollo, en el Cotton Club o en el Hotel Teresa, los tres lugares sobresalientes del Harlem todavía intacto de aquellos momentos. Un policía a caballo nos detuvo: "Si no quieren recibir un mal golpe, no vayan esta noche a ningún lugar del Harlem". Obedecemos, y bien que lo siento. ¿Por qué no haber ido? No he sufrido en el Harlem incidente alguno. También es cierto que poco frecuenté los clubs nocturnos donde un blanco mirón y turista podía ser "blanco" de las iras de algún moreno que hubiera bebido más de la cuenta.

En el invierno de 1974 fui a Harlem con un equipo de televisión, pero sin emplazar cámaras sobre puntos neurálgicos. En la Nochebuena, acompañado de Carles Fontserè, que ha fotografiado Nueva York como demuestra ahora mismo la didáctica exposición que tiene abierta en el Palacio de Pedralbes, y de su mujer Terry Broch, neoyorquina, hija de catalán, fuimos a lo que podríamos llamar una Misa del Gallo, si en realidad hubiera habido misa. Era el templo Baptista del 80 West 126 Street donde celebraban la Natividad con sermones y cánticos. No sólo nadie nos interpeló en una miserable cafetería donde cenamos antes, sino que en el templo, previa petición de permiso, fuimos saludados, los tres, por el reverendo Seymour Harris en el curso de la ceremonia. Nos presentó como si fuéramos un inesperado regalo de Navidad. Cuando el sacerdote señaló nuestra presencia, los centelleantes ojos de centenares de cabezas negras se dirigieron hacia nosotros. Se sorprendieron especialmente porque Fontserè luce unas barbas floridas muy semejantes a las que la iconografía otorga a la figura de San José. ¿Veníamos de Belén? Nos adoptaron como participantes en los cánticos y no como fríos observadores, que es lo que nunca ha gustado en Harlem.

Sin embargo, en aquellas Navidades de aleluyas y "spirituals" —1974— el Harlem ya no era el entero Harlem. Es decir, todavía no se había consumado el deterioro que en pocos años ha convertido el famoso barrio neoyorquino en un paisaje desolado de casas abandonadas, ventanas sin cristales, tejados medio derrumbados, suciedad y abandono casi general. En el 1950 en el histórico barrio negro vivían todavía 772.000 personas. Hoy no llegan ni a 300.000, contando incluso sus fronteras conocidas por Spanish Harlem, donde no impera el color negro, sino un chocolate caribeño y centroamericano. Cuando del área central de Harlem se fueron los tenderos, la clientela, lo que llamaríamos una cierta clase media, había marchado ya, abandonando un barrio convertido poco a poco en el más triste del área de Manhattan. Cochambroso y peligroso: las muertes violentas alcanzan un nivel que dobla el del resto de la ciudad y la mortalidad infantil es de un 50 por ciento mayor que en el resto de Nueva York. Un cuarto de la población está en paro, incluso en las actuales circunstancias cuando la disminución del desempleo para la totalidad de los Estados Unidos ha sido el motivo principal para el segundo triunfo electoral del reaganismo. Muchos edificios abandonados sirven como

El reverendo Seymour Harris, pastor del Baptist House of Prayer habla desde el corazón del barrio neoyorquino de Harlem

patios para jugar al beisbol y en algunos rincones pueden verse por los suelos jeringuillas tiradas por los drogadictos. Es más barato el alcohol: la cirrosis de hígado es, en el barrio, cuatro veces más común que en el resto de la ciudad.

LOS dueños de las casas abandonadas —muchas han dejado de ser viviendas— por falta de rentabilidad y por el exceso de muebles baratos que el Ayuntamiento de Nueva York no puede vender, por el exceso de puestos, han convertido una casa de Harlem en una casa cuilinos.

El Harlem Stuyvesant a su más barata que pudieran reconversión.

Los negros del gran Ne de los derechos de libertad que la discriminación racial y artística mico Harlem Segunda Guerra Mundial allí, como un reducho. En menos momentos ellos que a la inmensidad, pero como Queens.

No me acuerdo más en aquella época —¿quince años posterior iba práctica diata posiblemente importante para la parte noroeste de East River cambio de

barrio hasta aquel momento residencial —donde ellos ponían pie, los blancos se iban— no podían dar cabida a sus hermanos de raza que en aquella posguerra se proyectaron —nueva oleada— sobre Nueva York, procedentes unos del Estado del Sur y otros, los llamados "hispanicos", de Puerto Rico y de otras zonas del Caribe.

ROMPIERON el gueto, pero ahora echan a faltar el espíritu de Harlem. La nostalgia de los que nacieron en el barrio y, niños, emigraron con sus padres y los especuladores de terrenos pueden sin embargo, hacerlo revivir. Como los terrenos valen tan poco —en comparación con otros distritos— no pueden dejar de subir. Han tocado fondo, como ocurrió con el West Side el del "Story" de tanto oscars, interpretado por la desaparecida Natalie Wood (María), película que mostraba unas bandas de navajeros juveniles que me temo han hecho demasiados émulo en todo el mundo. En las casas un día medio leprosas del West Side, ahora hay apartamentos que se alquilan por encima de los 1.000 dólares como los "lofts" del Soho, o sea almacenes semiportuarios que hace diez años se pusieron de moda como talleres para artistas e imitadores y que hoy pueden valer muchos miles de dólares.

Un abogado blanco parece haber sido el pionero de la recuperación de Harlem. Compró una casa por 25.000 dólares, que en 1887, al construirla, costó lo que hoy sería 1.000.000 de dólares. Se gastó 100.000 dólares y ahora tiene una mansión de

LA VANGUARDIA

DOMINGO, 30 DICIEMBRE 1984

Personas, animales y cosas

Carles Fontserè: lectura insólita (imagen más texto) de Nueva York

Primer grabado de la punta de Manhattan del que se tiene noticia. Año 1626. "Bien situada para el comercio de pieles entre Nueva Inglaterra y Virginia, la pequeña colonia holandesa de Nueva Amsterdam, formada por 300 casas y 14 tabernas, sería Nueva York a partir de 1664, la ciudad que nunca ha dejado de crecer."

Así empieza en el Palacio Real de Pedralbes la exposición fotográfica de Carles Fontserè "Nova York, 1626-1990", para la que el Ayuntamiento no quiso gastarse un duro en catálogos y así ahora pasa lo que pasa, según los vigilantes:

"Que casi todos los visitantes quieren comprar el catálogo, y cuando les decimos que no hay ponen como una cara rara..."

El Ayuntamiento parece que tampoco esperaba tanto personal. El resultado ha sido que todavía con el mes de enero por delante el día de San Esteban —más de mil visitantes— se agotaron los programas de mano. Carles Fontserè, con su macuto repleto de papeles, dice que esa es una de las cosas admirables de Nueva York:

"La potencia cultural. Aquí no sólo hay pocos medios al servicio de la cultura, sino también poco interés en potenciarla."

En 1939, Carles Fontserè tenía 23 años. Cruzó la frontera cuando la Guerra Civil estaba a punto de terminar y fue a parar a un campo de concentración junto al pintor Clavé, el escultor Viladomat y el chófer particular de Jaume Miravittles, que arrastraba un enorme saco lleno de latas de conservas y, tintineando entre el atún en aceite y las sardinas en escabeche, un busto en bronce del comisario de Propaganda de la Generalitat, conocido por "Met" entre los amigos.

—El otro día, mientras comía cacahuets en el salón de Sant Jordi de la Generalitat, me pareció oírle decir que ha tenido suerte en la vida y le ha tocado trabajar poco...

—Sí. Creo que soy de los artistas que ha trabajado menos a lo largo de su vida. He vivido feliz y relativamente bien.

Cuando se fue de Cataluña ya se había dado a conocer como cartelista. El vanguardismo ruso y el expresionismo alemán eran movimientos en los que se inspiraban las vanguardias. Fontserè y sus carteles, primero publicitarios, después al servicio de la Generalitat y la República, estaban con esas líneas.

La aventura

El exilio forzoso le lanzó a la aventura. Desde el 1939 al 1948 tuvo un estudio en París. Luego, durante un año, se fue con cincuenta chicas hasta la ciudad de Méjico para montar una revista musical. Terminada la aventura y de regreso hacia París decidió conocer Nueva York con un visado de tránsito para quince días.

Estuvo un año. "Dedicándome a pasear." Cuando se le terminó el dinero presentó a una editorial el proyecto de tres páginas de "comics" (una historia de policías y ladrones, una de vaqueros y una sobre la guerra de las galaxias). Se las aprobaron y empezó a cobrar cien dólares a la semana. "Era una cantidad para vivir muy bien. Yo no sabía inglés, por lo que hacía los guiones en catalán y Terry, una chica a la que había conocido y con la cual vivía, me los traducía al inglés." Tras un breve período en París, de nuevo Nueva York.

"Hasta el 73 residí allí. ¿Cuántos años llevas viviendo

en esta ciudad?, me han preguntado muchas veces. Y yo he respondido: Demasiados."

Y sin embargo, la ama. Ama a la ciudad "que no tiene complejos y ha seguido llamando Broadway (Camino Ancho) a la calle más famosa del mundo". Ama a la urbe que se levanta entre dos ríos, el Hudson y el East River, entre once bahías "y entre un puerto que no es el de una ciudad sino el de un continente". Ama los reflejos rojos del sol que muere en el otoño, al atardecer, "reflejándose en los cristales de los grandes rascacielos". Ama, de Nueva York, "el contraste permanente entre luces y sombras".

"Abajo es una ciudad dura. Pero subes arriba, al último piso de un rascacielos y te reconcilias con esa urbe que es símbolo de la poesía urbana moderna."

1990

Sus últimos años neoyorquinos los pasó pensando en el regreso. Junto con Terry miraba el sol restallando en lo alto de los rascacielos y decía:

"Es como nuestro Canigó..."

Hacia ya años que se había automarginado "al descubrir que el cartelismo, por muy de vanguardia que fuese, estaba al servicio de la burguesía". Dejó la dirección artística de una empresa de perfumería. Dejó el mundo de la publicidad. Dejó su apartamento a la sombra del Waldorf Astoria.

Se fue a vivir al Soho y trabajó como taxista. Nueva York era una ciudad pateada de arriba a abajo. Nueve mil fotografías sobre Nueva York forman hoy su archivo. El que se trajo a Porgueres cuando se instaló allí con Terry.

"Como aglomerado urbano, como crisol de razas y culturas, Nueva York siempre me ha in-

EXPOSICIONES

• NUEVA YORK 1626-1990. Palacio de Pedralbes. Barcelona. Hasta el 31 de enero. Relato gráfico del nacimiento de Nueva York como núcleo urbano. Ciento quince paneles exponen trescientos sesenta y ocho grabados de los aspectos más significativos de la historia de Nueva York.

Sociedad

Año 1930: "La baja de salarios y de consecuencia de la crisis del 29 como protagonista del desarrollo"

teresado. En la exposición propongo una doble lectura: el contrastar las fotos actuales jugando con el tiempo y el espacio a través de imágenes antiguas."

En los 115 plafones de la exposición, Fontserè nos acerca a Broadway. "La única avenida que corta de arriba a abajo la isla de Manhattan en diagonal ha desafiado el deshumanizado cuadrículado urbanístico de 1811." A Central Park. "Salvar de la especulación 340 hectáreas de suelo urbano en el corazón de Nueva York es una prueba de civismo que honra a una ciudad." Al puente de Brooklyn. "El puente más viejo de la ciudad, que comunica la isla de Manhattan con Brooklyn, es todavía hoy una maravillosa obra de ingeniería." A la Quinta Avenida. "La que de norte a sur divide las calles de Manhattan en este y oeste, símbolo neoyorquino de ele-

ganc...
nomi...
jador...
lo qu...
llegar...
Y t...
ciado...
—¿...
—M...
Mi...
está y...
son lo...
tuctur...
dona...
rejas...
ciuda...
tos, el...
bras...
ción d...
minis...
financ...
ro fan...
—Y...
—Si...
dos ga...

Personas, animales y cosas

Carles Fontserè: lectura insólita (imagen más texto) de Nueva York

Primer grabado de la punta de Manhattan del que se tiene noticia. Año 1626. "Bien situada para el comercio de pieles entre Nueva Inglaterra y Virginia, la pequeña colonia holandesa de Nueva Amsterdam, formada por 300 casas y 14 tabernas, sería Nueva York a partir de 1664, la ciudad que nunca ha dejado de crecer."

Así empieza en el Palacio Real de Pedralbes la exposición fotográfica de Carles Fontserè "Nova York, 1626-1990", para la que el Ayuntamiento no quiso gastarse un duro en catálogos y así ahora pasa lo que pasa, según los vigilantes:

"Que casi todos los visitantes quieren comprar el catálogo, y cuando les decimos que no hay ponen como una cara rara...".

El Ayuntamiento parece que tampoco esperaba tanto personal. El resultado ha sido que todavía con el mes de enero por delante el día de San Esteban —más de mil visitantes— se agotaron los programas de mano. Carles Fontserè, con su macuto repleto de papeles, dice que ésa es una de las cosas admirables de Nueva York:

"La potencia cultural. Aquí no sólo hay pocos medios al servicio de la cultura, sino también poco interés en potenciarla."

En 1939, Carles Fontserè tenía 23 años. Cruzó la frontera cuando la Guerra Civil estaba a punto de terminar y fue a parar a un campo de concentración junto al pintor Clavé, el escultor Viladomat y el chófer particular de Jaume Miravittles, que arrastraba un enorme saco lleno de latas de conservas y, tintineando entre el atún en aceite y las sardinas en escabeche, un busto en bronce del comisario de Propaganda de la Generalitat, conocido por "Met" entre los amigos.

—El otro día, mientras comía cacahuets en el salón de Sant Jordi de la Generalitat, me pareció oírle decir que ha tenido suerte en la vida y le ha tocado trabajar poco...

—Sí. Creo que soy de los artistas que ha trabajado menos a lo largo de su vida. He vivido feliz y relativamente bien.

Cuando se fue de Cataluña ya se había dado a conocer como cartelista. El vanguardismo ruso y el expresionismo alemán eran movimientos en los que se inspiraban las vanguardias. Fontserè y sus carteles, primero publicitarios, después al servicio de la Generalitat y la República, estaban con esas líneas.

La aventura

El exilio forzoso le lanzó a la aventura. Desde el 1939 al 1948 tuvo un estudio en París. Luego, durante un año, se fue con cincuenta chicas hasta la ciudad de Méjico para montar una revista musical. Terminada la aventura y de regreso hacia París decidió conocer Nueva York con un visado de tránsito para quince días.

Estuvo un año. "Dedicándome a pasear." Cuando se le terminó el dinero presentó a una editorial el proyecto de tres páginas de "comics" (una historia de policías y ladrones, una de vaqueros y una sobre la guerra de las galaxias). Se las aprobaron y empezó a cobrar cien dólares a la semana. "Era una cantidad para vivir muy bien. Yo no sabía inglés, por lo que hacía los guiones en catalán y Terry, una chica a la que había conocido y con la cual vivía, me los traducía al inglés." Tras un breve período en París, de nuevo Nueva York.

"Hasta el 73 residí allí. ¿Cuántos años llevas viviendo

en esta ciudad?, me han preguntado muchas veces. Y yo he respondido: Demasiados."

Y sin embargo, la ama. Ama a la ciudad "que no tiene complejos y ha seguido llamando Broadway (Camino Ancho) a la calle más famosa del mundo". Ama a la urbe que se levanta entre dos ríos, el Hudson y el East River, entre once bahías "y entre un puerto que no es el de una ciudad sino el de un continente". Ama los reflejos rojos del sol que muere en el otoño, al atardecer, "reflejándose en los cristales de los grandes rascacielos". Ama, de Nueva York, "el contraste permanente entre luces y sombras".

"Abajo es una ciudad dura. Pero subes arriba, al último piso de un rascacielos y te reconcilias con esa urbe que es símbolo de la poesía urbana moderna."

1990

Sus últimos años neoyorquinos los pasó pensando en el regreso. Junto con Terry miraba el sol restallando en lo alto de los rascacielos y decía:

"Es como nuestro Canigó..."

Hacia ya años que se había automarginado "al descubrir que el cartelismo, por muy de vanguardia que fuese, estaba al servicio de la burguesía". Dejó la dirección artística de una empresa de perfumería. Dejó el mundo de la publicidad. Dejó su apartamento a la sombra del Waldorf Astoria.

Se fue a vivir al Soho y trabajó como taxista. Nueva York era una ciudad pateada de arriba a abajo. Nueve mil fotografías sobre Nueva York forman hoy su archivo. El que se trajo a Porqueres cuando se instaló allí con Terry.

"Como aglomerado urbano, como crisol de razas y culturas, Nueva York siempre me ha in-

Año 1930: "La baja de salarios y del valor del suelo como consecuencia de la crisis del 29 convierte al rascacielos en protagonista del desarrollo metropolitano"

teresado. En la exposición propongo una doble lectura: el contrastar las fotos actuales jugando con el tiempo y el espacio a través de imágenes antiguas."

En los 115 plafones de la exposición, Fontserè nos acerca a Broadway. "La única avenida que corta de arriba a abajo la isla de Manhattan en diagonal ha desafiado el deshumanizado cuadrículado urbanístico de 1811." A Central Park. "Salvar de la especulación 340 hectáreas de suelo urbano en el corazón de Nueva York es una prueba de civismo que honra a una ciudad." Al puente de Brooklyn. "El puente más viejo de la ciudad, que comunica la isla de Manhattan con Brooklyn, es todavía hoy una maravillosa obra de ingeniería." A la Quinta Avenida. "La que de norte a sur divide las calles de Manhattan en este y oeste, símbolo neoyorquino de ele-

gancia y riqueza." A la gastronomía en la calle. "Si el trabajador norteamericano comiese lo que se zampa un catalán no llegaría a final de mes."

Y al final del recorrido iniciado en 1626, 1990.

—¿Por qué 1990?

—Me fastidiaba poner 2000.

Mil novecientos noventa está ya aquí. Para Nueva York son los años de nuevos proyectos urbanos. Vuelve la arquitectura de la piedra y se abandona el cristal. Las jóvenes parejas empiezan a amar la ciudad. Fontserè pone las fotos, click, que ilustran sus palabras: "Una perspicaz concertación de intereses urbanos y administrativos con el capital financiero posibilitan un futuro fantástico a la ciudad".

—Y usted en Porqueres...

—Sí. Con Terry, dos perros, dos gatos y el bosque. ■

JOSÉ MARTÍ GÓMEZ

EXPOSICIONES

● **NUEVA YORK 1626-1990.** Palacio de Pedralbes. **Barcelona.** Hasta el 31 de enero. Relato gráfico del nacimiento de Nueva York como núcleo urbano. Ciento quince paneles exponen trescientos sesenta y ocho grabados de los aspectos más significativos de la historia de Nueva York.

11071 tiempo 7-1-85

L'artista, que viu a Porqueres, exposa al Palau de Pedralbes

Carles Fontserè: «A través de l'obra gràfica he recorregut a peu Nova York»

El port de Nova York: dues imatges per a la història, amb alguns segles de diferència

Un any de treball continuat a partir d'un fons de documentació creat metòdicament al llarg dels anys per Carles Fontserè, són els precedents de la gran exposició gràfica dedicada a Nova York que es presenta al Palau de Pedralbes de Barcelona, amb el suport de l'Ajuntament. Sense escatimar esforços ell i Terry Broch —la seva dona i gran col·laboradora—, han fet sorgir una història extensa, densa i humana de la ciutat, amb el creixement progressiu de la població com a nucli urbà.

—Des del mes de setembre hem estat absorbits per l'exposició. Fins i tot no he pogut tallar llenya al bosc, com faig cada any. Ara, jo mateix sé més sobre Nova York que quan vaig començar. És quasi com fer una tesina, ja que encara que ja en tenia la idea global, els coneixements de fons els he après a mesura que anava treballant.

L'exposició, dividida en quatre

pre he estat actiu. A la Biblioteca de Nova York, m'hi he passat hores, setmanes i mesos. Sóc, doncs, un bohemí que toca de peus a terra, perquè també he intentat sempre buscar una base econòmica per viure.

Com neix el relat gràfic de Nova York?

—La idea general de l'exposició surt sense documentació ni res, directament, pensant només en els temes que volia fer. La forma de concebre-la ha estat dictada pels mateixos documents antics. Els gravats, segons les èpoques, t'assenyalen la importància dels llocs, i quan tot l'esquema acumulat està fet, llavors la documentació que trobes de l'època ja et dicta com ho has de posar. Treballo també molt condicionat pels espais i m'adapto al lloc, en aquest cas el Palau de Pedralbes. Vaig compartimentant materialment. Poso el material necessari i tallo. D'alguna manera em faig limitar per la materialitat i el material grà-

fic reconstruint l'itinerari a través de l'obra gràfica, he recorregut a peu Nova York.

Però un dels aspectes més remarcables de l'exposició és el fet de mirar-ho des del punt de vista català...

—Sí, l'any 1898, el moment de la pèrdua de Cuba, amb el retorn de la burgesia que es va enriquir allà (el suro del Maresme es va fer amb els capitals que venien de Cuba), coincideix a Nova York amb el naixement de la gran premsa: la «grogue» de Hearst i la sensacionalista de Pulitzer, que relatava les històries dels espanyols a Cuba amb veritats, però també amb moltes mentides. Amb l'entrada a la palestra del «Manifest Destiny», semblava que estaven destinats a conquerir el món. Però parlo d'aquest exemple de la premsa perquè un fet que ens afecta a nosaltres fou important també per a ells. I a l'exposició ho demostren aquestes fotografies

—Com que l'objectiu bàsic és la història de la ciutat i el creixement de la població com a nucli urbà, no m'hi poso. De tota manera, hi ha fets que no poden passar desapercebuts i hi ha interferències com la de la guerra de la Independència.

L'exposició s'inicia amb la geografia perquè explica el desenvolupament de la ciutat, geogràficament excepcional. El pont de Nova York no és només el d'una ciutat, província o estat, sinó que és el port d'un continent. Aquesta situació geogràfica ja demostra que la ciutat no es podia desenvolupar en altres circumstàncies. La gent que visita Nova York no s'adona d'aquesta excepcionalitat i per això he volgut dedicar-hi un apartat, amb un gran plafó. Després, i com que l'exposició és gràfica, hi ha el primer gravat que existeix, del 1626. I constantment alterno allò antic i allò modern, amb una

doble lectura. La història també es reflecteix a través dels noms de la ciutat antiga, la part vella de Manhattan, que manté noms de carrers amb molt pocs canvis.

I les imatges tradicionals?

—N'he anul·lat algunes, com la de Peter Minuit, que afirmava la compra de Manhattan als indis per 24 dòlars, perquè és irracional dir-ho quan els indis no tenien ni idea que l'objecte podia ser motiu de compra-venda. Això és producte d'una societat capitalista i en tot cas, si fos veritat, haguessin venut la punta de l'illa i no tot el país. Aquesta imatge no passa d'ésser un acte més de conquesta.

La competició per l'altura

Un altre punt d'interès és l'evolució de l'arquitectura, amb els

projectes que encara tardaran molts anys a completar-se... Per què 1990 com a final?

—La competició per l'altura comença el 1875. Si no ho acabo en el 2000 és per no donar cap estampa futurista ni vorejar la cosa galàctica de final de segle; em limito a acabar al 1990, calculant el termini de realització dels projectes actuals. Ara comença un període de classicisme en el qual es torna a revaloritzar la pedra i s'acaben els gratacels amb uns «barrets» a la moda retro dels trenta, més propers a un moble anglès i que recorden en part el romànic i el romà imperial. Es trenca amb el vidre i s'integra la pedra picada amb l'oposició dels conservadoristes. Els projectes que exposo vénen de la iniciativa privada, voltats de grans discussions socials; hi intervenen els grups de pressió, l'Ajuntament, etc. Es discuteixen els beneficis que aporten a la ciutat per concedir els permisos especials de construcció. I des del punt de vista ciutadà de Nova York cal aprendre el que no s'ha de fer, estudiar-ne les conseqüències (ells sempre ho fan abans que els altres països) més que comportar-se com a imitadors.

Quina ha estat la tasca de Terry en aquest important treball?

—L'organització i tota la feina de coordinació. També s'ha preocupat del fons musical. Ha fet un guió per a cada època, diferenciant les quatre sales amb cançons antigues (populars i tradicionals) del moment. I m'ha passat totes les coses a màquina. En el muntatge, amb l'ajut de Montse Serra, hem passat una setmana menjant al mateix Palau fins al vespre, quan venien els guardes de nit.

L'exposició, dividida en quatre espais — per èpoques —, desenvolupa vint-i-quatre temes. El muntatge, amb gravats antics i fotografies actuals del mateix Fontserè, suposa imatges que donen una progressió geogràfica de lloc i de temps, amb una doble lectura que va acompanyant tota la mostra fins arribar als projectes de futur (com el de Times Square). Així, quan apareix un gravat antic del port de Nova York, tot seguit tenim una sèrie de fotografies sobre l'estat actual. Unes vegades el gravat és la base on se superposen, mentre que altres tenen la gran fotografia i s'inverteix la col·locació dels gravats. Entre els temes figuren la geografia, el port, els ponts, els incendis, els immigrants, el transport públic, la gastronomia, l'evolució de l'arquitectura, l'habitatge, etc. etc.

Carles Fontserè té a Porqueres, on viu, un arxiu enorme. Només cal dir que hi ha nou mil fotografies seves — tothom en coneix la dedicació a d'altres vessants artístiques, com la pintura o el cartellisme —, milers de retalls, revistes, pàgines de llibres... tot, absolutament tot, convenientment catalogat per temes. Això recalca la intensitat de treball i fa que ell mateix es qualifiqui com a un «mandrós molt actiu»...

Un mandrós molt actiu

— *Mandrós perquè, sense portar una vida ordenada de treball, sem-*

D'alguna manera em faig limitar per la materialitat, i el material gràfic et dona el tema — quan tens una quantitat de gravats sobre un lloc determinat ja saps que és important en l'època—. Així, sense ser historiador, he arribat a la importància dels indrets pel material.

també per a ells. I a l'exposició ho demostren aquestes fotografies antigues dels dos grans diaris de l'època, amb grans pissarres al carrer i la notícia de la pèrdua de Cuba.

Quin paper hi juga, l'aspecte polític i social?

Carles Fontserè davant l'escultura de Fritz Kooning del World Trade Center de Nova York

EL PERIÓDICO

Martes, 8 de enero de 1985

televisión y radio

La programación

TV-3

**21.30 ÀNGEL CASAS
SHOW.**

Dirección y presentación: *Angel Casas*. Realización: *Albert Uviedo*. Programa de actuaciones y entrevistas en directo. Hoy: *Pau Riba, Toti Soler y Bianca*, vedette del Folies Bergère. Entrevistas: *Carles Fontseré*, autor de una exposición fotográfica sobre *Nueva York, Manuel Vazquez Montalban*, periodista y escritor.

23.30 FID'EMISSIÓ.

NOVA YORK

1626-1990

CINEMA A LA FILMOTECA

Amb motiu de l'esmentada exposició, se celebrarà a la Filmoteca un cicle de projeccions dedicades a la ciutat de Nova York sota el títol «New York, New York is a wonderful town», des del 24 de desembre fins el 6 de gener amb el programa següent:

24-12-84

18.00 h. **EL PANICO EN NEEDLE PARK**, de Jerry Schatzberg
20.00 h. **EL CRACK**, de Jose Luis Garcia
22.00 h. -No hi ha sessió-

25-12-84

18.00 h. -No hi ha sessió-
20.00 h. **KING KONG**, de Merian C. Cooper i Ernst Schoedsack
22.00 h. **LOS ELEGIDOS**, de Jeremy Paul Kagan

26-12-84

18.00 h. **MALAS CALLES**, de Martin Scorsese
20.00 h. **GLORIA**, de John Cassavetes
22.00 h. **EL PANICO EN NEEDLE PARK**, de Jerry Schatzberg

27-12-84

18.00 h. **EL PRINCIPE DE LA CIUDAD**, de Sidney Lumet
20.00 h. -No hi ha sessió per la llarga durada del film anterior
22.00 h. **EL CRACK**, de Jose Luis Garcia

28-12-84

18.00 h. **KING KONG**, de Merian C. Cooper i Ernst Schoedsack
20.00 h. **MALAS CALLES**, de Martin Scorsese
22.00 h. **LAS AMIGAS**, de Claudia Weil

29-12-84

16.00 h. **LOS ELEGIDOS**, de Jeremy Paul Kagan
18.00 h. **TRASH**, de Paul Morrissey
20.00 h. **WILLIE AND PHIL (UNA ALMOHADA PARA TRES)**, de Paul Mazursk
22.00 h. **GLORIA**, de John Cassavetes

30-12-84

16.00 h. **LAS AMIGAS**, de Claudia Weil
18.00 h. **WILLIE AND PHIL (UNA ALMOHADA PARA TRES)**, de Paul Mazursk
20.00 h. **TRASH**, de Paul Morrissey
22.00 h. **EL PRINCIPE DE LA CIUDAD**, de Sidney Lumet

31-12-84

18.00 h. **MOVIE, MOVIE, (CINE, CINE)**, de Stanley Donen
20.00 h. **VERTIGO EN MANHATTAN (JET LAG)**, de Gonzalo Herralde
22.00 h. -No hi ha sessió-

1-1-85

18.00 h. **TODOS RIERON**, de Peter Bogdanovich
20.00 h. **EL APARTAMENTO**, de Billy Wilder
22.00 h. **MOVIE, MOVIE (CINE, CINE)**, de Stanley Donen

2-1-85

18.00 h. **EL APARTAMENTO**, de Billy Wilder
20.00 h. **TESTIGO SILENCIOSO**, de Daryl Duke
22.00 h. **VERTIGO EN MANHATTAN (JET LAG)**, de Gonzalo Herralde

3-1-85

18.00 h. **HESTER STREET**, de Joan Micklin Silver
20.00 h. **TODOS RIERON**, de Peter Bogdanovich
22.00 h. **FESTIVAL EROTICO DE N. YORK**, de M. Forman, A. Narhol, Gore Vidal, X. Hollander, Terry Southern, etc.

4-1-85

18.00 h. **TESTIGO SILENCIOSO**, de Daryl Duke
20.00 h. **FESTIVAL EROTICO DE N. YORK**, de diversos autors
22.00 h. **HESTER STREET**, de Joan Micklin Silver

5-1-85

16.00 h. **VESTIDA PARA MATAR**, de Brian de Palma
18.00 h. **1977. RESCATE EN NUEVA YORK**, de John Carpenter
20.00 h. **CONTRA EL IMPERIO DE LA DROGA**, de William Friedkin
22.00 h. **TIMES SQUARE**, d' Alan Moyle

6-1-85

16.00 h. **TIMES SQUARE**, d' Alan Moyle
18.00 h. **CONTRA EL IMPERIO DE LA DROGA**, de William Friedkin
20.00 h. **VESTIDA PARA MATAR**, de Brian de Palma
22.00 h. **1977. RESCATE EN NUEVA YORK**, de John Carpenter

Sala de la FILMOTECA,
Travessera de Gràcia, 63 - Tl. 201 29 06

Ajuntament de Barcelona
i Càtedra Barcelona-Nova York

Personas, animales y cosas

En Estados Unidos ya preparan el medio siglo del 18 del VII del 36

Entregados al sueño olímpico de 1992 se corre el riesgo de no preparar nada para una fecha histórica que aparece como más inmediata: en 1986, o sea al doblar la esquina, se cumplen cincuenta años de la guerra civil española.

En la New School for Social Research de Nueva York, institución puesta en marcha en los años de presidencia de Franklin D. Roosevelt, han sido más madrugadores: cumplida la correspondencia inherente a todo contacto previo, la institución docente neoyorkina ya ha comunicado oficialmente a Carles Fontseré que su conferencia la pronunciará la tarde del diecisiete de enero de 1986. "Viernes", se precisa en la carta que le confirma la fecha y le anuncia el envío de billete y la percepción de unos honorarios.

Fontseré se muestra sarcástico:

—Estoy seguro de que las grandes universidades o fundaciones de Estados Unidos deben tener programados una serie de actos para conmemorar desde un punto de vista histórico lo que fue aquella contienda que ha originado una bibliografía más numerosa que la motivada por la Segunda Guerra Mundial. Y aquí todavía no he escuchado una sola palabra sobre si se prepara algo que sea verdaderamente importante.

Excelente lista

Caso de preparar algo con la antelación que debiera ser lógica, los organizadores ya deberán negociar fechas con una serie de conferenciantes claves.

A partir de enero, la institución neoyorkina que ha invitado a Carles Fontseré para que dé una conferencia sobre los carteles de la República en la guerra civil tiene ya comprometidas las fechas con Hugh Thomas, autor de "La guerra civil española";

Stanley Payne, autor de "Falange: historia del fascismo español" y "La revolución y la guerra civil española"; Stanley Weintraub, autor de "La última gran causa"; Dore Arnheim —"La génesis de una pintura: el Guernika de Picasso", como una de sus obras—; Anthony Toney, que escribió "La paleta y la llama"; Frederick Benson, autor de "Writers in arms", y Cecil Eby, profesor de la Universidad de Michigan (casi todos los conferenciantes profesan en distintas universidades de habla inglesa), que escribió en su día "Between the Buller and the Lie" y "The Siege of the Alcazar".

—Estos son los nombres que desde Nueva York ya me dieron como confirmados el dieciséis de febrero pasado. A estas alturas de marzo, la lista ya debe estar ampliada —explica un compungido Fontseré, que se autodefine como "artista pintor de carteles en los años de la guerra civil y miembro de la generación del 36, aquella generación del 'futuro perdido' que dijo Valeriano Bozal".

Cataluña

El cincuentenario de una tragedia que sólo es historia para gran parte de la población española de hoy debería servir, a juicio de Fontseré, "para que Cataluña organizase una gran exposición con la que corregir errores históricos y refutar la calumnia de que Cataluña no participó plenamente en el esfuerzo bélico contra el agresor franquista".

Este prolífico cartelista, con beatífico aspecto de monje benedictino, sólo pierde su compostura cuando, como miembro de uno de los dos bandos que sostuvieron la lucha fratricida, escucha que se le tilda de "Caín". El tiene muy claro que de Caín nada:

—Aquella mañana de domingo de julio de 1936 yo pensaba pasarla en la playa acompañado

de unas chicas. Si no pude hacerlo fue por culpa de unos iluminados salvadores de la patria que la noche anterior decidieron levantarse pegando tiros.

En esa lucha, la capitalidad política del Estado legalmente constituido se trasladó a Barcelona. "A partir de octubre de 1937, Barcelona alojó al Gobierno del Estado y acogió al Gobierno vasco, los remanentes del Consejo de Aragón, al Consejo de Galicia presidido por Castelao y, lógicamente, siguió siendo la sede del Gobierno de la Generalitat."

A Carles Fontseré le gustaría que todo eso se explicase en una gran exposición y le dolería profundamente que fuese en el extranjero donde más importancia se diera a la conmemoración histórica de una guerra civil que "conmovió la conciencia del mundo", en frase de no recuerdo quién.

JOSE MARTI GOMEZ

50 años del inicio de la Guerra Civil**Carlos Fontseré,
en un ciclo de Nueva York**

El año próximo se conmemorará el cincuentenario del inicio de la Guerra Civil de España. Y si entre nosotros todavía esta efemérides no parece haber despertado especiales iniciativas, por lo menos hasta ahora, en el mundo anglosajón se preparan una serie de actos tanto desde el punto de vista académico, como desde los diversos aspectos que implican el arte, la historia, la universidad.

Un artista polifacético, un hombre interesado y protagonista de la cultura catalana, residente entre nosotros, Carles Fontseré, participará en una de estas conmemoraciones culturales, por invitación de la «New School for Social Research» de Nueva York, dentro de un ciclo programado para el próximo curso en este centro fundado por el presidente Roosevelt y dependiente de la Facultad de Ciencias Políticas y Sociales.

Este centro ha invitado a participar en este ciclo a diez personalidades, nueve de ellas del mundo anglosajón y un solo participante que lo fuera también en la contienda, es decir, el propio Carles Fontseré.

La lista de invitados es la siguiente: Hug Thomas, del Centro de estudios políticos de Londres, autor del conocido

libro «La Guerra Civil Española»; Atanley Payne, profesor de la Universidad de Wisconsin, autor de obras como «La Falange: una historia del fascismo español», «La revolución y la guerra civil española»; Randall Smith, historiador oficial de la Brigada Abrahan Lincoln; Rudolph Arnheim, profesor de la Universidad de Harvard, autor de la obra «La génesis de una pintura: El Guernika de Picasso»; Dore Ashton, profesor de «The Cooper Union», especialista en temas picassianos; Cecil Eby, profesor de la Universidad de Michigan, autor de «El sitio del Alcazar»; Anthony Toney, profesor de la Escuela de diseño, editor de «La paleta y la llama» y Stanley Weintraub, profesor de la Universidad del Estado de Pennsylvania, autor de «Las últimas grandes causas».

Carles Fontseré fue invitado a participar en este ciclo, tanto por sus vivencias personales, desde el propio 18 de julio, pasando por su etapa en la Brigadas Internacionales, sus años de exilio y ya de vuelta a Catalunya por sus importantes aportaciones a historia del cartelismo durante la República y la guerra y otros aspectos de las vinculaciones de artistas a los hechos de España entre 1936-39.

LLEGIM SABATES

Coordinació i Disseny
Glòria Bosch i Mir

CAIXA DE
BARCELONA

OBRA SOCIAL

LLEGIM SABATES

Toni AGUSTI
Daniel ARGIMÓN
Francesc ARTIGAU
Antonio BENEYTO
Joan BROSSA
Toni CALVET
Lluís CARBONELL
Jordi CASACUBERTA
Jorge CASTILLO
Narcís CODERCH
Quim COROMINAS
Joan CRUSPINERA
Modest CUIXART
Kim DOMENE
Jorge DUARTE
Pep DURAN ESTEVA
Benet FERRER
Isidre FONT-RIBAS
Carles FONTSERÉ
Josep FRANCO
Jaume GENOVART
Sara GIBERT
Jordi GISPERT
Manolo GOMEZ
Josep GUINOVART
Manolo LAGUILLO
Joan LLABRES

Robert LLIMÓS
MAÍS
Isidre MANILS
F. MARTI ROM
Xavier MEDINA CAMPENY
Joaquim MIR
Antoni MIRO
Enric MONTESINOS
Joan MORA
Pere NOGUERA
J. OLIVER FERRER
Jordi PABLO
Elena PAREDES
J.M. PERÉ
Joan PONÇ
Marta POVO
J. PUIG-VALLS
Carles PUJOL
Ràfols CASAMADA
Mercé RIBA
J.M. RIERA I ARAGO
María ROCA
Montse SERNA
C. VAZQUEZ MATA
Lluís VILÀ
Marga XIMENEZ
ZUSH

"Les sabates amb cordons" de Van Gogh és un dels exemples pictòrics triat pel filòsof Heidegger per a estudiar l'origen de l'obra d'art. A partir d'unes sabates aïllades en un espai concret, solitàries, sense un context identificable, s'estableixen tota una sèrie de relacions, associacions, al·lusions a l'èsser absent o a la vida camperola, dintre d'una intencionalitat narrativa molt d'acord amb uns interessos humans i socials ben propis de Van Gogh. Un "moment" de vida que ens suggereix la deformitat pel cansanci, la desfeta gradual de l'objecte funcional, del suport o part protectora d'una determi-

nada zona del cos: el peu. Al costat dels valors purament plàstics i com diu Gilbert Lascault "l'obra d'art parla. Obliga el filòsof a esdevenir el Sherlock Holmes de la sabata pintada".

Amb base a una simple sabata es pot construir un joc plural de lectures: llenguatges, procediments i tècniques diferents; implicacions de concepte, sociològiques i estètiques; sentits paradoxals i versatilitat d'idees; seducció de l'objecte i referències viscudes; contrapunts d'una possible simbologia; mitologia irònica i *voyeurisme* eròtic; el motlle d'una evolució metaplàsti-

LLEGIM SABATES

Toni AGUSTI
Daniel ARGIMÓN
Francesc ARTIGAU
Antonio BENEYTO
Joan BROSSA
Toni CALVET
Lluís CARBONELL
Jordi CASACUBERTA
Jorge CASTILLO
Narcís CODERCH
Quim COROMINAS
Joan CRUSPINERA
Modest CUIXART
Kim DOMENE
Jorge DUARTE
Pep DURAN ESTEVA
Benet FERRER
Isidre FONT-RIBAS
Carles FONTSERÉ
Josep FRANCO
Jaume GENOVART
Sara GIBERT
Jordi GISPERT
Manolo GOMEZ
Josep GUINOVART
Manolo LAGUILLO
Joan LLABRES

Robert LLIMÓS
MAÍS
Isidre MANILS
F. MARTI ROM
Xavier MEDINA CAMPENY
Joaquim MIR
Antoni MIRO
Enric MONTESINOS
Joan MORA
Pere NOGUERA
J. OLIVER FERRER
Jordi PABLO
Elena PAREDES
J.M. PERÉ
Joan PONÇ
Marta POVO
J. PUIG-VALLS
Carles PUJOL
Ràfols CASAMADA
Mercé RIBA
J.M. RIERA I ARAGO
María ROCA
Montse SERNA
C. VAZQUEZ MATA
Lluís VILÀ
Marga XIMENEZ
ZUSH

"Les sabates amb cordons" de Van Gogh és un dels exemples pictòrics triat pel filòsof Heidegger per a estudiar l'origen de l'obra d'art. A partir d'unes sabates aïllades en un espai inconcret, solitàries, sense un context identificable, s'estableixen tota una sèrie de relacions, associacions, al·lusions a l'èsser absent o a la vida camperola, dintre d'una intencionalitat narrativa molt d'acord amb uns interessos humans i socials ben propis de Van Gogh. Un "moment" de vida que ens suggereix la deformitat pel cansanci, la desfeta gradual de l'objecte funcional, del suport o part protectora d'una determi-

nada zona del cos: el peu. Al costat dels valors purament plàstics i com diu Gilbert Lascault "l'obra d'art parla. Obliga el filòsof a esdevenir el Sherlock Holmes de la sabata pintada".

Amb base a una simple sabata es pot construir un joc plural de lectures: llenguatges, procediments i tècniques diferents; implicacions de concepte, sociològiques i estètiques; sentits paradoxals i versatilitat d'idees; seducció de l'objecte i referències viscudes; contrapunts d'una possible simbologia; mitologia irònica i *voyeurisme* eròtic; el motlle d'una evolució metaplàsti-

AVUI

DEL DIUMENGE

28 d'abril del 1985

Edita: Premsa Catalana, S.A. Barcelona
Director: Jaume Serrats i Ollé

Preu: 75 ptes.

Impressora: Gràfiques Industrials, S.A.
Consell de Cent, 425

Carles Fontserè, l'art de viure

I TAMBÉ:

■ El treball de Manuel Jorba sobre Milà i Fontanals. ■ El llibre dels anuncis. ■ Picabia, la vida contra l'art. ■ Les escultures de Villèlia. ■ Articles de Ramon Pla i Arxé, Joan Peruchó, Arnau Puig, Manuel Cusó-Ferrer.

L'AVUI DEL JOVENT:

■ Un conte de Montserrat Viza. ■ Còmics. Llibres. Discos. Jocs i entreteniments.

ENTREVISTA

Carles Fontserè, el difícil art de viure

Pere Tió

La vida és un espectacle que Carles Fontserè no es deixa perdre. És més, l'artista no solament ha viscut a primera fila, amatent als esdeveniments, sinó que pren part i esgarrapa un protagonisme que ni ell deu considerar. Això és l'art de viure. Una filosofia que engloba la manera d'interpretar les coses més terrenals, entendre la passió divina dels amics o fer de taxista per Harlem abans de tancar-se en una oficina de Manhattan.

Fontserè és un creador de treball meticulós i ordenat, però la seva trajectòria personal l'assenyala com un home anàrquic i desordenat. Pintor, dibuixant, fotògraf, dissenyador de decorats i vestits de teatre, grafista, venedor de gelats a Canet Plage, taxista, dibuixant de còmics, etc. Ha viscut durant molts anys a cavall de París i Nova York. En aquestes metròpolis ha estat company de Clavé o Miravittles. Ha conegut els Dalí, Max Aub, Victòria dels Angels, Cella o mestre Rodrigo, només per esmentar alguns noms. Però s'endevina fàcilment que l'ofici principal de Carles Fontserè és viure.

"L'art per mi no és una finalitat, com per molts artistes que li donen una visió quasi còsmica. L'art per mi és un mitjà. Això no vol dir que quan realitzo una obra, la manera com la concebo o com la faré, constitueix una finalitat. Però dins de la meua vida no és un fi, a diferència d'altres artistes la finalitat dels quals ha estat ser pintor com a fet últim", diu Fontserè.

L'artista ens rep en un indret situat al mig del bosc, que s'aboca sobre el llac de Banyoles. El 1973 es va instal·lar a Porqueres amb Terry Broch. Allí van reconstruir dues antigues cabanyes que utilitzaven els pagesos de la vall. L'una és un petit habitatge funcional, amb una decoració molt acollidora. L'altra caseta és l'estudi sense gairebé vistes a l'exterior. "Vaig dissenyar poques finestres a l'estudi per tal de no distreure'ns. Aquí treballem Terry i jo. Si tinguéssim obertures cap a l'exterior ens passàriem el dia mirant els ocells i les coses que passen a fora. El camp ja el vivim perquè hi som."

Nat a Barcelona el 1916, va començar a dibuixar professionalment als quinze anys. Quan en tenia vint va esclatar la guerra civil espanyola. Durant aquest trienni es va destacar com a cartellista. Des-

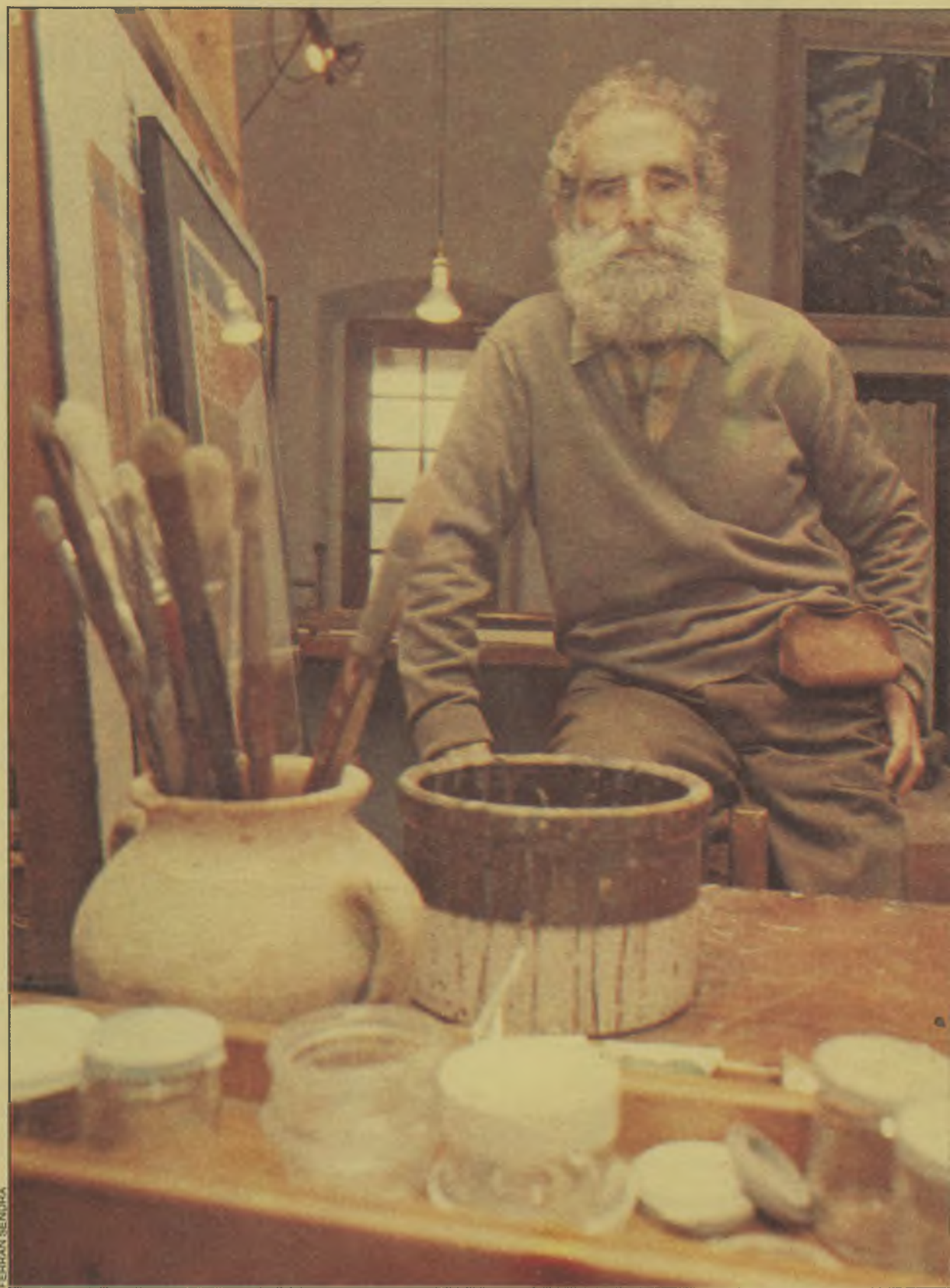
prés de la victòria dels feixistes va travessar la frontera a peu des de la Vajol, pel coll de Lli, amb els consellers del govern català i el president Companys. A l'Estat francès l'esperava els camps de concentració. S'instal·la a París sense documentació, en una antiga Lutècia sotmesa per la creu gammada. A París pinta novament cartells de guerra, dibuixa còmics i s'inicia en la litografia original sobre pedra, amb tiratge limitat.

El juny de 1940, Antoni Clavé, Sebastià Gasch, Martí Bas i Carles Fontserè són alguns dels intel·lectuals i artistes catalans que es queden en un París desert per l'amença de l'entrada de les tropes nazis. Pel bulevard Malesherbes baixaven a peu, pel centre de la calçada, interminables fileres d'infanteria alemanya. "A mig matí, assegut amb Sebastià Gasch en una terrassa" —recorda— "vam veure arribar els primers hitlerians. Una parella que, per l'uniforme i sobretot pel braçlet roig amb la creu gammada, ens van causar temor. Quan van entrar al cafè ens van sorprendre a tots en saludar amb fermesa a la manera feixista: braçlet en alt i picada de tacs. Ningú no va saber quina cara posar. Van prendre una consumició a la barra, van pagar i se'n van anar tal i com havien arribat, tranquil·lament i caminant. A Gasch, que havia estat molt pàl·lid, li van tornar els colors a la cara. "No ens han dit res", em va xiuxiejar estranyadíssim. Com si els alemanys haguessin envaït França per a detenir Sebastià Gasch, crític d'art."

"Érem gent bohèmia i amb això vull dir de vida alegre i oberta"

Les anècdotes i els records són innombrables. Els joves catalans no deixaven de treballar o organitzar les seves reunions. "Érem gent bohèmia i amb això vull dir de vida alegre i oberta. Una reunió d'artistes era més aviat una cosa divertida. I ara els artistes semblen sacerdots, perquè parlen del seu art com una filosofia molt profunda, amb un llenguatge molt difícil d'entendre i una seriositat tremenda. És clar, en aquesta sacralització no t'hi pots posar, perquè és com ficar-te amb el dogma de la Santíssima Trinitat."

Les paraules brollen amb gran facilitat i cada tema sug-

gereix un nou camí per enfilarse. Les idees s'han format apassionadament a través d'una vida desordenada, traçada a través d'una realitat freda i forjada per un instint tenaç i creatiu. Fontserè ha alternat l'amistat amb artistes joves i desconeguts mentre concebia i exposava amb pintors de primera fila. Sempre ha rebutjat l'autopromoció o la participació en actes magnès, estèrils a la seva manera de veure i viure l'art.

Segurament que alguna vegada es confon la labor d'un artesà i un artista, alhora que és difícil establir els conceptes que diferencien una obra bona d'una altra de genial. "Moltes vegades, la diferència que hi ha entre una obra d'art vulgar i una altra de genial és molt profunda, però al capdavant mínima. Caldria posar un exemple, perquè és difícil establir conceptes. Diguem que el campió del món de salt pot fer dos metres quinze i l'atleta que ve darrera en fa dos metres catorze. La diferència és mínima, però superar aquesta mesura és difícilíssim. Em penso que amb l'art passa una cosa similar. La diferència entre una

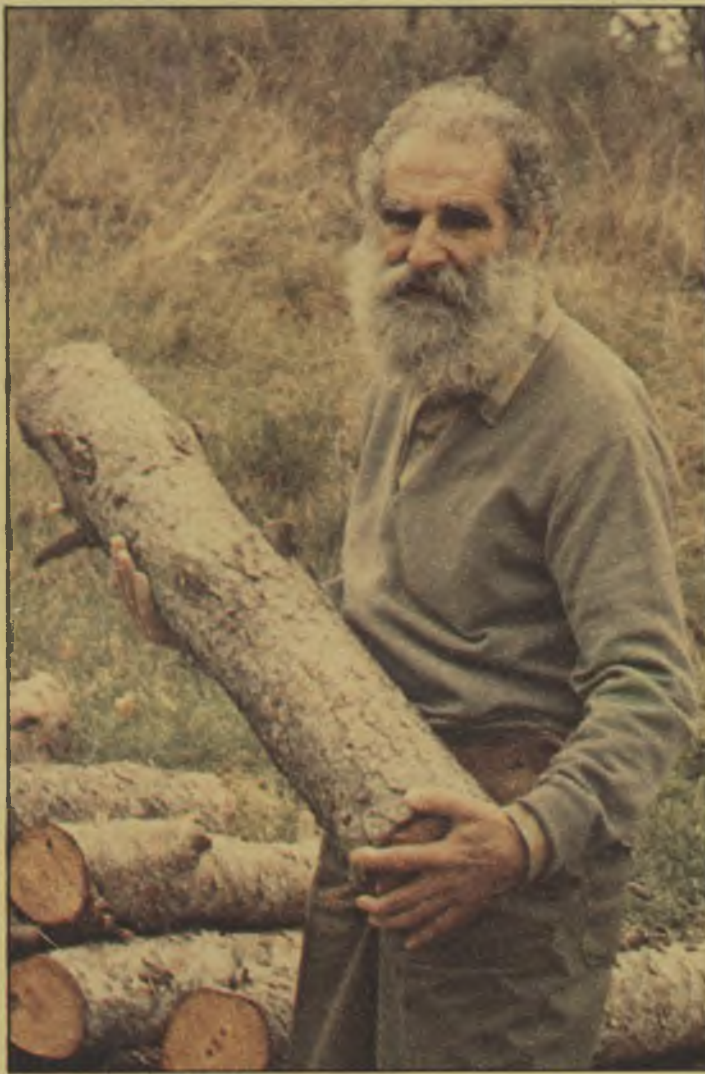
obra genial i una altra de bona acostuma a ser mínima, però alhora molt gran. En Dalí, per exemple, té coses execrables i en té d'altres que no s'hi arriba. Un artesà pot treballar molt bé la fusta, però potser no sap escriure o no sap concebre una escenografia. A mi em fa l'efecte que l'artista és més un tot. És a dir, que té un concepte artístic, una inspiració o un geni."

Carles Fontserè va oferir una gran paella en el seu apartament de l'East 52 Street de Manhattan, en homenatge a Bemelmans, que havia conegut a París. Es van reunir un grup d'amics i Miravittles va aparèixer a les postres acompanyat de Salvador Dalí. Era el 1953. A partir d'aquell moment, ambdós pintors inicien una amistat i també alguna esporàdica col·laboració artística. "Quasibé cada any quan Dalí venia a Nova York, ens veïem. La primera col·laboració amb ell va ser en aquesta ciutat per tal de realitzar una maqueta escenogràfica per al ballet *Le Mariage*, segons un projecte de Dalí per als ballets russos de Montecarlo. Més endavant, l'Art Director's Club de Nova York va organitzar un banquet en

honor a Dalí i em van demanar, coneixent la meua amistat, de fer una introducció de Dalí i organitzar-los-hi l'homenatge. Dalí va acceptar i es va fer l'apat. Tothom estava molt impressionat i jo vaig pintar un mural de tipus escenogràfic amb unes al·legories dalinianes. Els directors de l'Arts es van posar a la cara uns bigotis de cartolina negra, tot dins d'un humor molt americà. I durant el dinar em van demanar que anés a seure al costat del pintor empordanès, davant la impossibilitat de Bert Littman, president del Club, de seguir la conversa de Dalí que, loquaç, no parava de parlar en català. El pintor va començar a criticar tots els directors artístics de la ciutat que, segons ell, només serveixen per a garrotar l'activitat de l'artista. En acabar el banquet homenatge em va dir: "Als americans se'ls ha de tractar a patades". Anys després, el febrer de 1966, va col·laborar en el happening *One of the most unique events of our time*, que es va fer en el recentment inaugurat Philharmonic Hall del Lincoln Center. Fontserè havia d'ajudar Dalí a pintar, des de l'interior d'un globus de plàstic transparent,

Carles Fontserè, davant els seus pinzells, al seu estudi. Amb Terry Broch, una nord-americana catalana, a la terrassa de can Tista, un tranquil indret situat al mig del bosc. El record de Nova York i la important col·lecció de cartells de guerra són alguns dels aspectes més significatius del polifacètic Fontserè, un artista que no defuig les labors del camp i ell mateix talla la fusta

que habita en una casa sense gust. A Fontserè això no li interessa. S'ha de ser sensible als objectes, les parets i tot l'entorn. I no solament ser un professional que ven una obra. És com l'artista que es presenta als vernissages amb americana i corbata, com si fos un comptable. "Però has d'entendre que hi ha uns interessos creats de tipus econòmic, bàsicament, a través d'aquest art sacralitzat. Quan parlen d'art ho fan amb molta seriositat i estableixen nous conceptes i mètodes... Franca-ment crec que les coses són més flexibles".

“Defensaves el país per sobre de Franco o del règim que podia haver-hi”

Durant els llargs anys del seu exili, lluny del país, sempre li va molestar que a les reunions es criticués fortament el país a causa del règim i la dictadura a què era sotmès. "A alguns dels exilats, entre el quals jo em compto, ens molestava una mica que pel fet que a Espanya hi havia Franco es poguessin permetre qualsevol insult. En una reunió una senyora molt indignada es queixava que aquí no hi havia llibertat religiosa. Jo ja estava una mica tip de tot això i li vaig contestar que l'últim que necessitava Espanya era tenir llibertat religiosa. I al final ja em va empenyar tant, i a més ja veia que era jueva, que vaig afegir que hi havia l'única religió vertadera que hi ha en el món i no en necessiten cap més". Fontserè es posa a riure després d'explicar aquesta anècdota i reflexiona: "De vegades agafaves una posició que des del punt de vista interior d'aquí era reaccionària, perquè en el fons estaves defensant el país per sobre de Franco o del règim que podia haver-hi. Aleshores en Dalí, pel cap baix jo ho entenc així, havia fet declaracions que aquí quedaven molt malament, però eren unes escopinades que ell donava a aquests senyors de les democràcies tan justes, quan sabem que també hi havia una discriminació tremenda i unes grans injustícies. I aquests jutjaven Espanya com un país de salvatges. Dalí sortia a favor de Franco i del que fos. I això aquí empenyava molt".

(Passa a la pàg. següent)

una obra que Fontserè no sabia encara com aniria. Ho ignorava tot.

“Fora d'alguna vegada, Gala mai no ha estat cordial ni simpàtica”

El 1973 Fontserè torna a Catalunya i ha anat veient el pintor de Portlligat. "Però des que ell ha caigut malalt i totes aquestes coses, jo no he fet cap esforç per anar-hi. He pensat que potser si hi anava em dirien que no hi era o que no rebia ningú. Per tant, no sé quina actitud seria la de Dalí si ara em veies". Fontserè també ha conegut, inevitablement, Gala. "Fora d'alguna vegada, mai no ha estat cordial ni simpàtica. Algunes vegades quan trobaves Gala o la saludaves, semblava com si fos la primera vegada que ens vèiem o ens coneguèssim, malgrat que hem estat moltes vegades junts i ells han vingut moltes vegades a casa. Generalment tenies alguna esperança de simpatia si li parlaves en francès. Llavors s'estovava una miqueta. Però jo sempre

he tingut la impressió, que pot ser equivocada i falsa, que Gala els amics catalans no els volia. Pot ser una qüestió d'interès econòmic o gelosia, no ho sé. La sensació és que els catalans que hem freqüentat Dalí, Gala ha estat qui ens ha rebutjat. D'altra banda, crec que tota l'agressivitat de Dalí és a causa de la seva gran timidesa. I per això surt amb aquests exabruptes i Gala, més freda, era qui discutia els aspectes econòmics. I crec que ha estat més tard que ha vingut aquesta cosa dels secretaris i tot això". Salvador Dalí sempre ha estat cordial amb Carles Fontserè i Terry Broch. Potser també per la discreció que sempre ha mantingut la parella de Porqueres.

Un dels projectes que treballa actualment és l'escenografia de *Etre Dieu*, una òpera de Dalí. "Ja està feta la música, els cors i també hi aniran unes veus del mateix Salvador", —diu mostrant-nos una cassette. A final de juny presentarà trenta-tres originals, acrílics sobre paper a la galeria Scala, al costat del famós restaurant espectacle. De nou d'aquests originals se n'ha fet una litografia numerada i firmada per l'autor. Per a

aquesta exposició, Fontserè ha escrit una poesia.

Un home com Fontserè tan polifacètic en el sentit més ampli de la paraula no sabem si ha estat per vocació o per l'obligació de les circumstàncies que li ha tocat viure. "Suposo que és per les circumstàncies, però unes circumstàncies que en certa manera jo mateix m'he creat. Perquè, indubtablement, en condicions semblants, amics meus s'han comportat diferentment. Potser si no hi hagués hagut la guerra civil, si jo als vint anys m'hagués casat a Barcelona amb una noia de la burgesia catalana, potser la meua vida hauria estat diferent. Però tampoc no ho sé, perquè crec que certa inquietud també es porta dins. Això fa que les circumstàncies paral·leles a la gent del teu costat fa que tu tiris per una banda i els altres per una de diferent. Però mai no m'hauria imaginat que no solament viuria a Nova York, sinó que ni tan sols m'havia pensat que faria un viatge llarg. Als Estats Units ara s'hi va amb més facilitat, però a l'època, parlo dels anys trenta i quaranta, era més excepcional".

L'autor de les "cases catalanes de vora mar" tornava des de Mèxic, a París, on tenia l'estudi, i va passar per Nova York amb un visat de quinze dies i solament tenia dues adreces. Una d'un escriptor i humorista nord-americà i l'altra de Jaume Miravittles, català que havia estat comissari de propaganda de la Generalitat durant la guerra. "En Miravittles quan em va veure va dir: "Home, t'hauries de quedar" i li vaig contestar: "Doncs, mira, ja m'he quedat". I vaig aprofitar el bitllet de tornada a París un any després, perquè les companyies donaven més facilitats. El fet és que vaig anar a Nova York amb la idea de passar-hi quinze dies i vaig ser-hi un any. En aquest any vaig conèixer Terry". Novament a París, al cap d'uns mesos hi arriba Terry Broch, una catalana nord-americana, i es casen. Amb moto i una manta Fontserè vol ensenyar-li la Catalunya Nord, una petita part del país de què tant li ha parlat. Però l'atrau Amèrica i tornen plegats a Nova York.

Un home amb un gran sentiment polític i social de les coses, que no concep l'artista que viu com un petit burgès i

(Ve de la pàg. anterior)

“Nova York vista i viscuda per un català” és el títol de la coneguda exposició de fotografies de Carles Fontserè que es va realitzar per diferents ciutats de Catalunya, del maig al desembre de 1983. Les imatges d'aquesta exposició ens apropava a un Nova York amb molts gratacels a mig vestir, mentre ens atansava a la sorprenent gent que circula per Manhattan. Però l'artista guarda al seu estudi una interessantíssima col·lecció de fotografies sobre Mèxic. L'obturador de la seva Rollei ha repassat amb gran sensibilitat els aspectes més quotidians de la vida d'aquell poble: religió, cultura, folklore, activitat mercantil, misèria, oci, etc. “El meu sistema per a fer fotografies en un lloc com Mèxic, en què algú es pot enfadar i donar-te un disgust, consisteix a anar pel carrer i ensenyar bé la càmera. Llavors m'acostava a la gent que m'interessava i els demanava si els podia fer una foto per pocs diners. Deia que si no els agradava la foto no l'havien de pagar”.

“Crec que en les meves fotos es nota el sentit que puc tenir de la plàstica”

De fet, Fontserè és un fotògraf que no coneix la tècnica o els efectes òptics. “M'interessa la fotografia com a document social, l'aspecte humà. Poso els meus cinc sentits en el mitjà, en aquest cas la càmera. I si he desenvolupat la fotografia és perquè és un mitjà estètic i una forma gràfica. Crec que en les meves fotos es nota el sentit que puc tenir de la plàstica i per tant de la pintura en l'enquadrament, en la rapidesa amb què puc copsar una composició. Des de petit m'he considerat pintor, però també vol dir que com que la pintura és el meu fort, és el que sempre deixo més arraconat. És el que sempre he tingut més clar i no em produeix tant de neguit fer-ho. Als vint anys no sabia escriure una carta. I no sóc un escriptor que a partir dels quinze anys ja fa versos. No havia agafat la ploma ni per escriure cartes. Quan tenia setze anys vaig voler escriure a un amic i li vaig posar: “Querido amigo”, així, en castellà. I a continuació ja no vaig saber què posar. I tot això m'ha avergonyit tant, quan he estat més gran, que a partir de l'exili he començat a escriure. Sobretot quan era a Nova York. Però llavors tampoc no ho he fet com ho faria un escriptor que té molts articles o comèdies. Tot el que jo he escrit ho he publicat. I no puc dir que sigui escriptor, però quan tinc un objectiu, com presentar una exposició, em poso a escriure. I en aquell moment em plantejo el mateix que un escriptor: el llenguatge, la claredat, la sintetització, etc. Com va dir André Malreaux, bàsicament totes les arts són mitjans distints d'una mateixa cosa. Perquè em penso que els consells que es poden donar per escriure bé són els que podries dir per pintar bé o actuar al teatre. No cal dir que cadascú té les seves peculiaritats específiques.”

Al señor conde le gustaría adelgazar

Un pintor con toda la barba que vive en Porqueras. ¡Aquello es el cielo!

—Me gustaría adelgazar —nos dice el conde de Santa María de Pomés en la presentación en el «Up» de la «Opera de Dalí».

—¿Por qué, señor conde?

—Porque así no ocuparía tanto espacio en las fotografías. El otro día salí en una revista en un cóctel y me han visto infinidad de amigos. Todos me saludan con la misma frase: «¿Por qué no adelgazas un poco?». Tendré que hacerlo, porque resulta que en la foto sólo cabe otra persona.

Y es cierto, amigos, ¿lo comprueban? Por ello, tal aserto nos obliga a presentarles un pintor con toda la barba, el pintor Fontseré, si mal no recuerdo...

Y conste que es un artista de los buenos, según los que entienden en la pictórica materia. Tiene aspecto de apóstol de «La Pasió», y no hay duda que es una buena persona. Como es lógico, es un enamorado de la naturaleza viva. Por eso...

—Por eso resido en lo alto de la montaña, ¡en Porqueras! —nos afirma el pintor, muy ufano de haber encontrado la felicidad en las alturas de Porqueras—. Aquello es el cielo, mejor diría, la gloria. (Allí trabaja por ella, ¿no?) Tengo una masía muy acogedora y al lado, con el verde en medio, otra masía donde pinto. Es mi estudio. Así vivo dos vidas separadas. La hogareña, en una masía, y la artística en la otra... Creo que así me inspiro mejor y mi obra es más independiente de lo prosaico de la vida. (No nos digan que no es para envidiarle, tanta felicidad en su paraíso...)

—O sea, viven verso y en prosa, pero independientemente...

—Si usted lo dice... Venga a Porqueras. Le esperamos.

Aquí, algunas de las damas presentes se interesan por el apóstol. Presentaciones en directo: «¡Marquesa de Myra, señora de Jover, señora de Guerin... señoritas Myriam y Tania de Sarasa!». Las dos jóvenes señoritas son muy guapas y están ya en edad de merecer. Van acompañadas de su papá, como fusil (no le llamaremos carabina) v dos galanes que suponemos las pretenden. Uno de ellos es

Viladomat con su esposa Alicia en su exposición

Carlos Martí y el otro Oriol Llena. Le decimos a este último que este apellido nos suena, pero en plural. ¡Claro!, suena a aquello que nos lo curaba todo en nuestra adolescencia. Se titulaba «Cataplasma Llenas». El chico tiene sentido del humor, y no se ofende por la comparación... Seguramente que él «llena» también el corazón de la bella seño-

rita de la que es «boy-fried». Para el joven Martí, sólo se nos ocurre aquello del arco iris en vernáculo, y pensamos que él debe llenar el otro corazoncito juvenil, con los colores del «arc de Sant Martí». Juventud, divino tesoro... Seguramente así se les dirigiría el divino, si esta noche estuviera aquí... ¡Up!

La pequeña historia de la ópera-Poema de Dalí

Parece ser que la historia del descubrimiento por el que vio la luz la ópera de Dalí, la empezó un señor de Madrid que se llama Delaviuda (no es el de los turrónes) a través de Javier Tusell, que hablando con él y con Jesús Hermida, en el Sofía, descubrieron la existencia de esta ópera de la que en principio Oriol Regàs iba a ser su productor. La ópera se quedó con libreto de Vázquez Montalbán, que ahora ha presentado la edición en el «Up & Down».

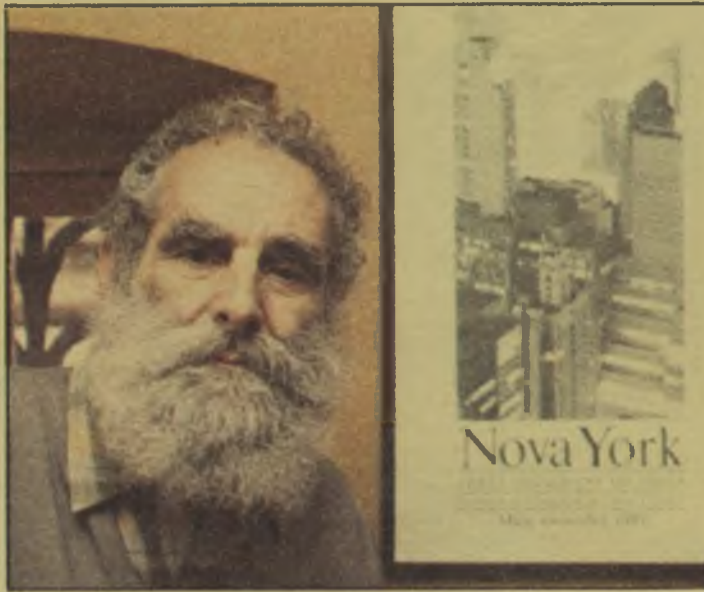
Puede decirse, pues, que la misma se grabó bajo la juvenil dirección de Regàs.

Pasaron los años y ha sido ahora cuando «Distribucions d'Art Surrealiste» ha editado quinientos ejemplares del texto y los mil ochocientos discos L.P. que componen el total de la edición, que ahora se disponen a vender por todo el mundo a doscientas mil pesetas del ala.

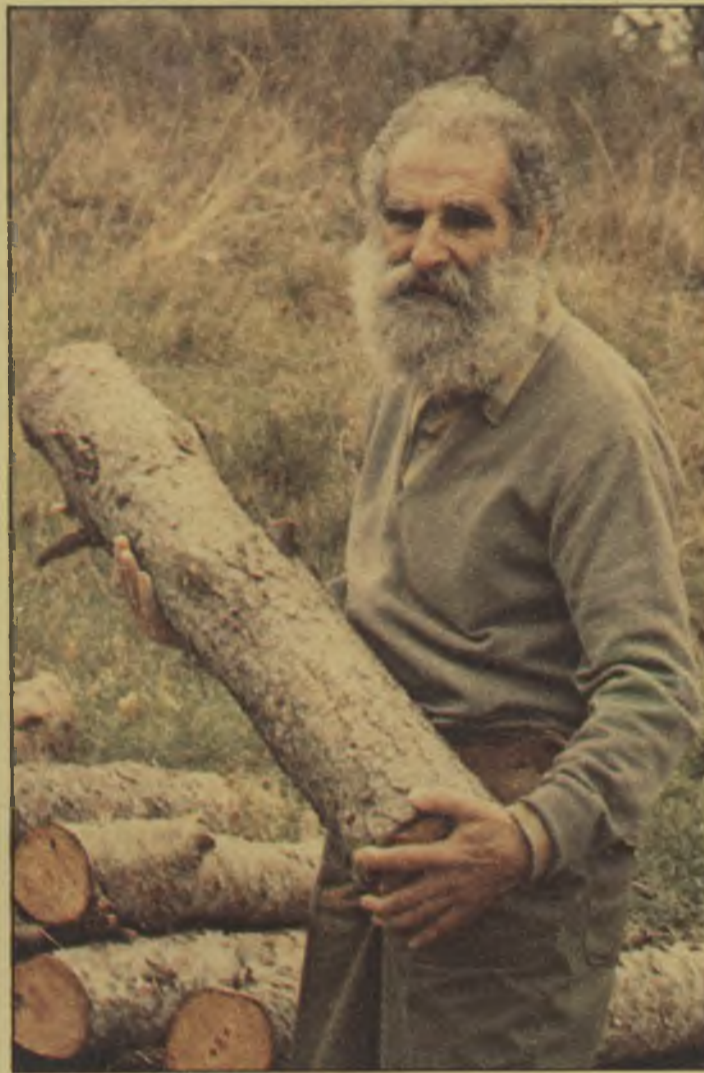
Quien las tenga, pues, puede comprar «La Opera de Dalí». Y eso es todo. La ópera está en los discos que tienen en sus blancas y delicadas manos estas elegantes señoritas tan monas, que vendían vestidas de «jockey», en el vestíbulo del «Up».

Como verán, el editor Eduard Fornés sabe que el «marketing» ha de tener su atractivo. Por el «marketing» hubo instantánea.

Josep M. Bayona

Carles Fontserè, davant els seus pinzells, al seu estudi. Amb Terry Broch, una nord-americana catalana, a la terrassa de can Tista, un tranquil indret situat al mig del bosc. El record de Nova York i la important col·lecció de cartells de guerra són alguns dels aspectes més significatius del polifacètic Fontserè, un artista que no defuig les labors del camp i ell mateix talla la fusta

que habita en una casa sense gust. A Fontserè això no li interessa. S'ha de ser sensible als objectes, les parets i tot l'entorn. I no solament ser un professional que ven una obra. És com l'artista que es presenta als vernissages amb americana i corbata, com si fos un comptable. "Però has d'entendre que hi ha uns interessos creats de tipus econòmic, bàsicament, a través d'aquest art sacralitzat. Quan parlen d'art ho fan amb molta seriositat i estableixen nous conceptes i mètodes... Franca-ment crec que les coses són més flexibles".

"Defensaves el país per sobre de Franco o del règim que podia haver-hi"

Durant els llargs anys del seu exili, lluny del país, sempre li va molestar que a les reunions es criticqués fortament el país a causa del règim i la dictadura a què era sotmès. "A alguns dels exilats, entre el quals jo em compto, ens molestava una mica que pel fet que a Espanya hi havia Franco es poguessin permetre qualsevol insult. En una reunió una senyora molt indignada es queixava que aquí no hi havia llibertat religiosa. Jo ja estava una mica tip de tot això i li vaig contestar que l'últim que necessitava Espanya era tenir llibertat religiosa. I al final ja em va empenyar tant, i a més ja veia que era jueva, que vaig afegir que hi havia l'única religió vertadera que hi ha en el món i no en necessiten cap més". Fontserè es posa a riure després d'explicar aquesta anècdota i reflexiona: "De vegades agafaves una posició que des del punt de vista interior d'aquí era reaccionària, perquè en el fons estaves defensant el país per sobre de Franco o del règim que podia haver-hi. Aleshores en Dalí, pel cap baix jo ho entenc així, havia fet declaracions que aquí quedaven molt malament, però eren unes escopinades que ell donava a aquests senyors de les democràcies tan justes, quan sabem que també hi havia una discriminació tremenda i unes grans injustícies. I aquests jutjaven Espanya com un país de salvatges. Dalí sortia a favor de Franco i del que fos. I això aquí empenyava molt".

(Passa a la pàg. següent)

una obra que Fontserè no sabia encara com aniria. Ho ignorava tot.

"Fora d'alguna vegada, Gala mai no ha estat cordial ni simpàtica"

El 1973 Fontserè torna a Catalunya i ha anat veient el pintor de Portlligat. "Però des que ell ha caigut malalt i totes aquestes coses, jo no he fet cap esforç per anar-hi. He pensat que potser si hi anava em dirien que no hi era o que no rebia ningú. Per tant, no sé quina actitud seria la de Dalí si ara em veiés". Fontserè també ha conegut, inevitablement, Gala. "Fora d'alguna vegada, mai no ha estat cordial ni simpàtica. Algunes vegades quan trobaves Gala o la saludaves, semblava com si fos la primera vegada que ens vèiem o ens coneguéssim, malgrat que hem estat moltes vegades junts i ells han vingut moltes vegades a casa. Generalment tenies alguna esperança de simpatia si li parlaves en francès. Llavors s'estovava una miqueta. Però jo sempre

he tingut la impressió, que pot ser equivocada i falsa, que Gala els amics catalans no els volia. Pot ser una qüestió d'interès econòmic o gelosia, no ho sé. La sensació és que els catalans que hem freqüentat Dalí, Gala ha estat qui ens ha rebutjat. D'altra banda, crec que tota l'agressivitat de Dalí és a causa de la seva gran timidesa. I per això surt amb aquests exabruptes i Gala, més freda, era qui discutia els aspectes econòmics. I crec que ha estat més tard que ha vingut aquesta cosa dels secretaris i tot això". Salvador Dalí sempre ha estat cordial amb Carles Fontserè i Terry Broch. Potser també per la discreció que sempre ha mantingut la parella de Porqueres.

Un dels projectes que treballa actualment és l'escenografia de *Etre Dieu*, una òpera de Dalí. "Ja està feta la música, els cors i també hi aniran unes veus del mateix Salvador", —diu mostrant-nos una cassette. A final de juny presentarà trenta-tres originals, acrílics sobre paper a la galeria Scala, al costat del famós restaurant espectacle. De nou d'aquests originals se n'ha fet una litografia numerada i firmada per l'autor. Per a

aquesta exposició, Fontserè ha escrit una poesia.

Un home com Fontserè tan polifacètic en el sentit més ampli de la paraula no sabem si ha estat per vocació o per l'obligació de les circumstàncies que li ha tocat viure. "Suposo que és per les circumstàncies, però unes circumstàncies que en certa manera jo mateix m'he creat. Perquè, indubtablement, en condicions semblants, amics meus s'han comportat diferentment. Potser si no hi hagués hagut la guerra civil, si jo als vint anys m'hagués casat a Barcelona amb una noia de la burgesia catalana, potser la meua vida hauria estat diferent. Però tampoc no ho sé, perquè crec que certa inquietud també es porta dins. Això fa que les circumstàncies paral·leles a la gent del teu costat fa que tu tiris per una banda i els altres per una de diferent. Però mai no m'hauria imaginat que no solament viuria a Nova York, sinó que ni tan sols m'havia pensat que faria un viatge llarg. Als Estats Units ara s'hi va amb més facilitat, però a l'època, parlo dels anys trenta i quaranta, era més excepcional".

L'autor de les "cases catalanes de vora mar" tornava des de Mèxic, a París, on tenia l'estudi, i va passar per Nova York amb un visat de quinze dies i solament tenia dues adreces. Una d'un escriptor i humorista nord-americà i l'altra de Jaume Miravittles, català que havia estat comissari de propaganda de la Generalitat durant la guerra. "En Miravittles quan em va veure va dir: "Home, t'hauries de quedar" i li vaig contestar: "Doncs, mira, ja m'he quedat". I vaig aprofitar el bitllet de tornada a París un any després, perquè les companyies donaven més facilitats. El fet és que vaig anar a Nova York amb la idea de passar-hi quinze dies i vaig ser-hi un any. En aquest any vaig conèixer Terry". Novament a París, al cap d'uns mesos hi arriba Terry Broch, una catalana nord-americana, i es casen. Amb moto i una manta Fontserè vol ensenyar-li la Catalunya Nord, una petita part del país de què tant li ha parlat. Però l'atrau Amèrica i tornen plegats a Nova York.

Un home amb un gran sentiment polític i social de les coses, que no concep l'artista que viu com un petit burgès i

Variacions en acrílic sobre paper

Carles Fontserè

TELEVISIÓ/RÀDIO

AVUI, divendres, 5 de juliol del 1985

tricia de ràdios

CATALUNYA RÀDIO

- 10.00 **A tot estiu.** Música, participació, jocs, concursos, agendes d'activitats i la mòbil, que visitarà cada dia una població de Catalunya. Realització: Miki Moto, Carles Cuní, i Adelina Castillejo amb la unitat mòbil. Avui: la mòbil a Martorell, entrevista amb el seu alcalde, Cèsar López, el pintor Jaume Moixart i el doctor Carles Òscar Padula.
- 23.00 **Ciudadans de Catalunya.** Realització: Cristina Ferrer i Oleguer Sarsanedas. Programa dedicat a l'anàlisi de la vida i l'obra de personalitats de la vida pública catalana. Avui: el pintor Carles Fontserè.
- 03.00 **Monogràfics musicals.** Cada dia, un intèrpret diferent, amb la seva discografia i dades biogràfiques. Avui: Nat King Cole.

RÀDIO ASSOCIACIÓ (105 MHz)

- 21.00 **Fast food (menjar ràpid).** Magazine d'estiu amb música, entrevistes curtes i àmplia informació d'activitats metropolitanes. Realitza: Àngels Bronsoms. Avui: entrevista amb Patrick Boissel, de Rock-Inn, promotor del concert de Gamine; monogràfic dedicat a Yardibus.

Miradas

Josep M. Cadena

■ **Carles Fontseré**

*Galería Scala
(Paseo de San Juan,
45).*

Hasta fin de junio.

Precio: 57.000 pesetas,
originales y 12.000
litografías.

Refrescante juego veraniego de **Carles Fontseré**, que recuerda sus virtudes de cartelista. Variaciones en acrílico sobre papeles, en las que sintetiza la belleza de las casas marineras de nuestro Mediterráneo. Simplicidad y sentido del buen gusto. Litografías que en nada desmerecen de los originales y muy aptas para alegrar residencias de verano. (**)

Galeria Scala es complau a convidar-vos
al còctel d'inauguració de l'exposició
d'acrílics sobre paper
de

Carles Fontserè

VARIACIONS SOBRE TEULATS I PARETS BLANQUES MEDITERRANIS

i
a la presentació
de

Francesc Vicens

que tindrà lloc el proper divendres 21 de juny
a dos quarts de 8 del vespre.
Barcelona, juny 1985

Passeig de Sant Joan, 45. Tel. 232 63 63 - 08009 Barcelona

L'acte de la inauguració serà amenitzat
amb les cançons del cantautor Ramón Muns.

Es servirà un vi d'honor.

(organitzador: Robert surroca)

ATENEU ENCICLOPÈDIC POPULAR BARCELONA

Montalegre, 5

Exposició: Novembre 1985

RESISTÈNCIA CATALANA

1939-1950

Ateneu Enciclopèdic Popular / Montalegre, 5 / Barcelona

Der Spanische Bürgerkrieg

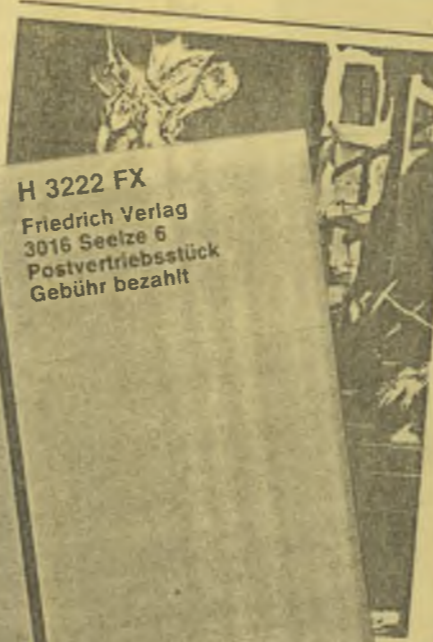
Gerlind Belke/Klaus Lampe/Ursula Tjaden

Ein Projekt zum Verhältnis von Politik und Kultur durchgeführt von den Fächern Kunst, Geschichte und Deutsch an der PH Dortmund und der 9. Klasse der Schule Dortmund-Wellinghofen

Bildern (zwischen Verf.) läßt sich durch die Kunst (Picasso, Miró, I) wird und leise biegen beginnt. nun der S

H 3222 FX
Friedrich Verlag
3016 Seelze 6
Postvertriebsstück
Gebühr bezahlt

LIBERTAT!

Abb. 48: Carles Fontseré, Freiheit, 1937

Abb. 50: Heinz Lohmar, Aufstand der katalanischen Bauern, 1937

Unterrichtsprojekt

«Die Gewehre der Frau Carrar» als Lehrstück zum Thema Gewalt und Gegengewalt (Werke Suhrkamp Bd. 3) und/oder das Gedicht «An die Nachgeborenen» (Werke, Bd. 9, S. 722). Vergleich und sprachliche Analyse verschiedener Kriegsdarstellungen: faschistisch, republikanisch, «neutral».

5. Unterrichtsabschnitt Krieg und Revolution: Anarchismus — Kommunismus/Sozialismus

Die Schüler reflektieren am Beispiel des spanischen Anarchismus und seiner Gegenposition zum Kommunismus Möglichkeiten und Probleme herrschaftsfreien Zusammenlebens. Kunst: Bilddokumente werden besprochen, in denen der Konflikt zwischen Krieg und Revolution seinen Ausdruck gefunden hat. Die verschiedenen Positionen und entsprechenden Ausdrucksmittel werden erarbeitet.

— Heinz Lohmar: «Aufstand der katalanischen Bauern», 1937 (Abb. 50). «Die Sichel ist das Werkzeug der Schnitter, der Schnitter ist das katalanische Symbol der sozialen Revolution» — Katalonien ist damals mit Aragonien das Gebiet, in dem die soziale Revolution am weitesten vorangetrieben ist. Auf dem Lande heißt das: der freiwillige Zusammenschluß zu agrarischen Kollektiven. Bereits 1937 müssen allerdings viele auf Druck der Sozialisten und Kommunisten zurückgenommen werden, da diese sämtliche Veränderungen in der ökonomischen Struktur während des Krieges ablehnen und auf die Zeit nach dem erwarteten Sieg verschoben wissen wollen. Diese Rückentwicklung hat durchaus Auswirkungen auf die Kampfbereitschaft der betroffenen Bauern. Im Bild kommt deren Empörung und Enttäuschung über den Verlust der Errungenschaften im kollektiven Protest zum Ausdruck.

— Carles Fontseré «Libertat» (Abb. 48). Dieses Plakat, das 1937 für die F. A. I. (Föderation Iberischer Anarchisten) entstand, zeigt vor dem dynamischen Schwarz-Rot der Anarchisten das Motiv des Schnitters im Aufschrei nach Freiheit und sozialer Revolution. Der Ausdruck des Gesichts und die Geste des Armes scheinen jedoch bereits das tragische Ende der eben erst begonnenen Zukunft vorwegzunehmen.

— Bardasano: «Comandament unic» (Abb. 46a). Im Namen der sozialistischen und kommunistischen Jugend von Katalonien wird ein einheitliches Kommando gefordert, Ausdruck der Auseinandersetzung um die Auflösung der Milizen und die Errichtung einer Armee mit traditioneller Hierarchie und Disziplin.

stimmen, ohne Zwang von oben, sind sie zu er. Dann haben wir uns lange genug selbst dann können wir mit den Veränderungen mehr Menschen das einsehen und erleben. t, denkst du dann laufen noch welche g ist erstmal wichtiger als alles andere. ir uns so schlecht organisieren können! in hüßchen recht. e. Kantorowicz u. a. frei zusammengestellt (stikums)

im alten, anrühigen Sinne des Seite spanischer Bauern, Arholz können wir sagen: sind wir gekommen, nichts da die ersten von uns die weiteren Sinne, kämpfen wir n. Kreml, vom Quai d'Orsay ihre Bomber, ihre Pan n, diese Rechner in Blut gegen den Bolschewis-

Himmel der Heimat! auch der letzte Rote n sein, nach Frank

s
L
a
Ir
E
pr
sa
wir
sch
wur
Kult

1. Da
Vor
nisch
cos
zu Er
später
Zweite
geseh
Konflik
sen zu
Bewußt
fentlich
des folg
deckt. N
ist die Er
Ja, kaum
nicht der
der Vietn
Jahrhund

L'acte de la inauguració serà amenitzat amb les cançons del cantautor Ramón Muns.

Exposició: Novembre 1985

he Bürgerkrieg

rsula Tjaden

Politik und Kultur durchgeführt von den Fachern
h an der PH Dortmund und der 9. Klasse der

Bildern (zwischen
Verf.) läßt sich k
durch die Kunst
(Picasso, Mirò, I
wird und leise
biegen beginnt.
nun der

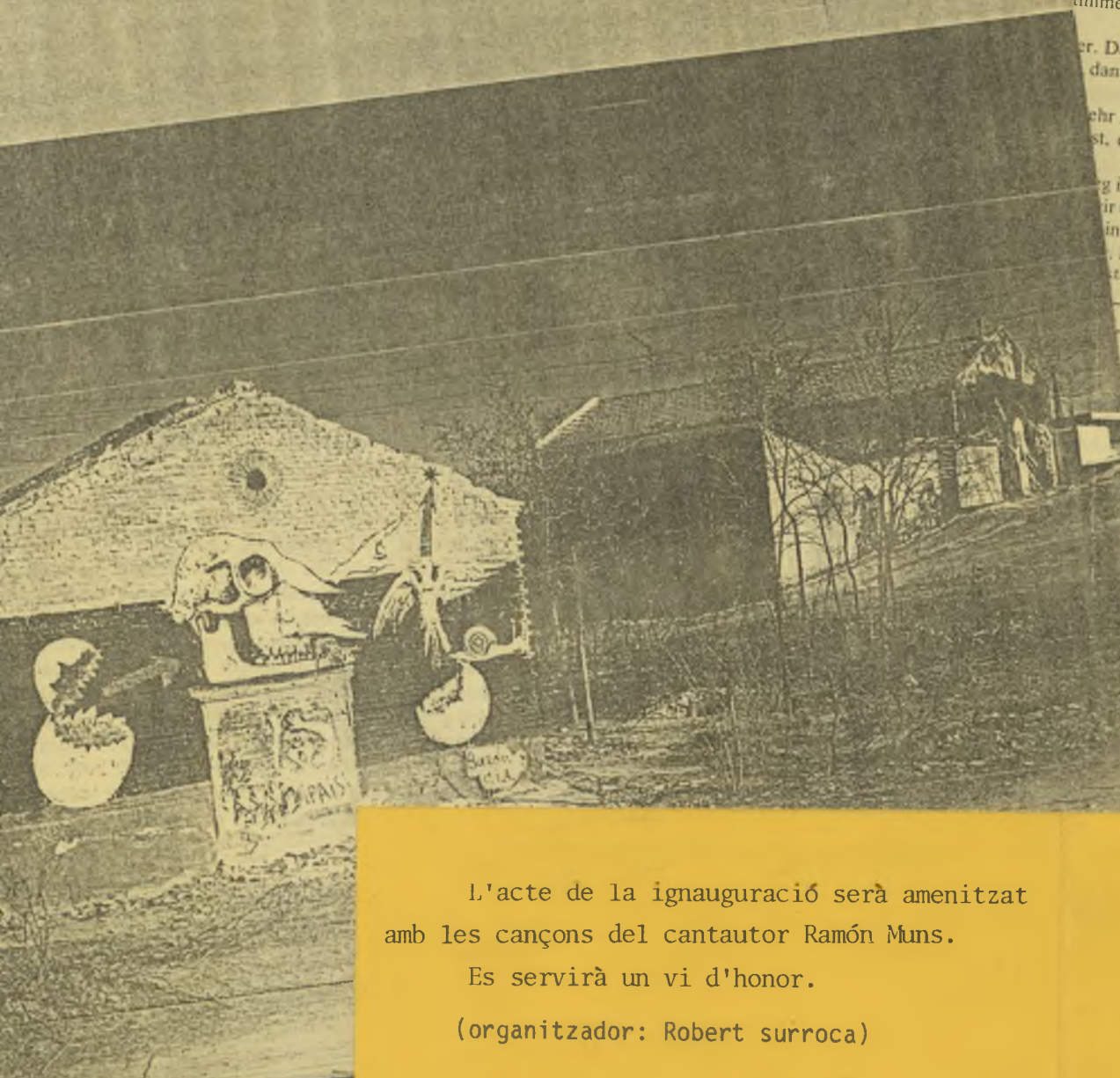
H 3222 FX
Friedrich Verlag
3016 Seelze 6
Postvertriebsstück
Gebühr bezahlt

K+U

Heft 62 August 1980

Kunst+Unterricht

Spanien

L'acte de la inauguració serà amenitzat
amb les cançons del cantautor Ramón Muns.
Es servirà un vi d'honor.
(organitzador: Robert surroca)

**ATENEU
ENCICLOPEDI
POPULAR
BARCELONA**
Montalegre, 5

Abb. 48: Carles Fontseré, Freiheit, 1937

Abb. 50: Heinz Lohmar, Aufstand der katalanischen Bauern, 1937

Unterrichtsprojekt

«Die Gewehre der Frau Carrar» als Lehrstück zum Thema Gewalt und Gegengewalt (Werke Suhrkamp Bd. 3) und/oder das Gedicht «An die Nachgeborenen» (Werke, Bd. 9, S. 722). Vergleich und sprachliche Analyse verschiedener Kriegsdarstellungen: faschistisch, republikanisch, «neutral».

5. Unterrichtsabschnitt Krieg und Revolution: Anarchismus — Kommunismus/Sozialismus

Die Schüler reflektieren am Beispiel des spanischen Anarchismus und seiner Gegenposition zum Kommunismus Möglichkeiten und Probleme herrschaftsfreien Zusammenlebens.

Kunst: Bilddokumente werden besprochen, in denen der Konflikt zwischen Krieg und Revolution seinen Ausdruck gefunden hat. Die verschiedenen Positionen und entsprechenden Ausdrucksmittel werden erarbeitet.

— Heinz Lohmar: «Aufstand der katalanischen Bauern», 1937 (Abb. 50). «Die Sichel ist das Werkzeug der Schnitter der Schnitter ist das katalanische Symbol der sozialen Revolution» — Katalonien ist damals mit Aragonien das Gebiet, in dem die soziale Revolution am weitesten vorangetrieben ist. Auf dem Lande heißt das: der freiwillige Zusammenschluß zu agrarischen Kollektiven. Bereits 1937 müssen allerdings viele auf Druck der Sozialisten und Kommunisten zurückgenommen werden, da diese sämtliche Veränderungen in der ökonomischen Struktur während des Krieges ablehnen und auf die Zeit nach dem erwarteten Sieg verschoben wissen wollen. Diese Rückentwicklung hat durchaus Auswirkungen auf die Kampfbereitschaft der betroffenen Bauern. Im Bild kommt deren Empörung und Enttäuschung über den Verlust der Errungenschaften im kollektiven Protest zum Ausdruck.

— Carles Fontseré «Libertat» (Abb. 48). Dieses Plakat, das 1937 für die F. A. I. (Föderation Iberischer Anarchisten) entstand, zeigt vor dem dynamischen Schwarz-Rot der Anarchisten das Motiv des Schnitters im Aufschrei nach Freiheit und sozialer Revolution. Der Ausdruck des Gesichts und die Geste des Armes scheinen jedoch bereits das tragische Ende der eben erst begonnenen Zukunft vorwegzunehmen.

— Bardasano: «Comandament únic» (Abb. 46a). Im Namen der sozialistischen und kommunistischen Jugend von Katalonien wird ein einheitliches Kommando gefordert, Ausdruck der Auseinandersetzung um die Auflösung der Milizen und die Errichtung einer Armee mit traditioneller Hierarchie.

stimmen, ohne Zwang von oben, sind sie zu

er. Dann haben wir uns lange genug selbst dann können wir mit den Veränderungen

ehr Menschen das einsehen und erleben, st, denkst du dann laufen noch welche

ng ist erstmal wichtiger als alles andere. ir uns so schlecht organisieren können! in bißchen recht.

Kantorowicz u. a. frei zusammengestellt (stikums)

m alten, anrühigen Sinne des Seite spanischer Bauern, Arolz können wir sagen:

sind wir gekommen, nichts da die ersten von uns die

weiteren Sinne, kämpfen wir n. Kreml, vom Quai d'Orsay ihre Bomber, ihre Pan n, diese Rechner in Blut

gegen den Bolschewis-

Himmel der Heimat! auch der letzte Rote n sein, noch Frei

Exposició: Novembre 1985

RESISTENCIA CATALANA
1939-1950

Ateneu Enciclopèdic Popular de Catalunya

Carles Fontserè, entre el ciment i la ginesta

Nova York, Porqueres, Barcelona. Tot cap a dintre el seu món

per Jordi Soler

Fotografies de Joan Comalat

Artista, pintor i també fotògraf. Aquest home de profunda saviesa viu ara darrera Banyoles, voltat de primavera. L'entorn natural que circunda els seus dos edificis —casa i taller— és un privilegi merescut i guanyat. Potsar, com Fages de Climent, ja no vol els fums d'opi que la ciutat li ofrena i beu el vi bru de celler propi en l'àmbit que més li escau, enmig de pins, romaní, dretes plantes de ginesta i fulles d'acant. Una part, però, del ric paisatge s'ha vist malmesa pels gargots d'asfalt que esguerriuen la muntanya: hi ha un tros que era verge i ara l'han urbanitzat.

Carles Fontserè rememora vivències llunyanes d'exilis i triomfs. Amb la sentida precisió de qui ha sabut percebre i valorar la vida.

-5-

entrevista

Quedem de fer la xerrada després de dinar, perquè els àpats ben fets sempre predisposen al diàleg. A l'acollidor porxo de casa seva s'improvisa un vermut amb olives arbequines collides al jardí, que acompanyen un escocès d'anomenada i martini blanc, vi d'herbes italià que els americans han fet famós, com tantes coses bones europees. Quan és l'hora del repàs mengem popets, farcells de col i altres galindaines que fan feliç el paladar. Funciona, si senyor, la cuina de Banyoles.

—Com s'en va a Nova York un home d'aquí?

—Hi vaig anar per casualitat, no com molta gent que es proposa anar-hi, oi? No, no fou així. Jo em trobava a Mèxic... bé, jo vivia a París, tenia l'estudi a París, i vaig anar a Mèxic a dur-hi el gran espectacle, una revista tipus *Folies Bergère*, amb quaranta noies, una gran escenografia, etc. Un cop acabades les representacions, per tornar al que llavors per a mi era a casa...

—Perdona'm, Carles. Pel que dius tu portaves una molt important companyia de revistes nascuda a París i projectada a Amèrica.

—Sí, jo vaig organitzar una gran companyia francesa de revista. Després ja veuràs un àlbum amb totes les fotografies i les crítiques de la ciutat de Mèxic, que diuen entre altres coses, entre altres barbaritats, que jo era l'escenògraf més gran del món, que allí no havien vist mai un espectacle tan important i que no el tornarien a contemplar durant molts anys —i això sí que és veritat—, oi? El que passa és que en aquell moment, i estic parlant de l'any quarantavuit, doncs que un exiliat triomfès a l'estranger no agradava massa al règim de Franco i, per tant, aquí hi hagué un silenci absolut i la cosa passà completament desapercibuda. Llavors, malgrat estar-ne a Mèxic, jo continuava tenint el meu estudi a París i al cap d'un any de córrer per allí vaig decidir tornar a França. Però vaig pensar «mira, passaràs per Nova York, per veure-ho». Senzillament, com un turista que no volia morir sense contemplar aquells gratacels, ja que en aquella època Nova York era, d'Europa estant, quelcom molt més desconegut del que és ara. Actualment la influència de Nova

York i dels Estats Units en general és molt forta. Llavors era més una imatge de revista, que deiem, amb aquella quantitat de cotxes i d'edificis. O sigui, que en lloc de tornar directament a Europa vaig passar per Nova York, i la veritat és que estava tan poc preparat per anar-hi que en el mateix avió m'anava preguntant com me'n sortiria, perquè en anglès no sabia ni com es deia «sí» ni com es deia «no». I en aquestes circumstàncies vaig desembarcar a Nova York. Jo duia dues adreces, tanmateix: una del meu amic Jaume Miravittles, que havia estat Comissari de Propaganda de la Generalitat de Catalunya durant la guerra, i amb el qual havia tingut tractes i relació a París

abans de l'ocupació alemanya i després la d'un americà d'origen alemany que es deia Ludwig Demelmans. Era un escriptor de tipus humorístic que després no se n'ha sentit a parlar aquí a Europa, però que als Estats Units era molt cotitzat en aquella època. En baixar de l'avió vaig agafar un taxi a l'aeroport, que em dugué a un hotel que m'havia estat recomanat a Mèxic, i quan des de l'habitació vaig veure aquella quantitat immensa de finestres, tantes finestres, vaig considerar que, caram!, allò tenia interès.

—Carles, tu arribes a Nova York sense saber dir ni sí ni no en anglès. Com s'ho fa un home en aquestes condicions per entendre's amb aquella gent?

«Que un exiliat triomfès a l'estranger no agradava massa al règim de Franco»

-6-

Quedem de fer la xerrada després de dinar, perquè els àpats ben fets sempre predisposen al diàleg. A l'acollidor porxo de casa seva s'improvisa un vermut amb olives arbequines collides al jardí, que acompanyen un escocès d'anomenada i martini blanc, vi d'herbes italià que els americans han fet famós, com tantes coses bones europees. Quan és l'hora del repàs mengem popets, farcells de col i altres galindaines que fan feliç el paladar. Funciona, si senyor, la cuina de Banyoles.

—Com s'en va a Nova York un home d'aquí?

—Hi vaig anar per casualitat, no com molta gent que es proposa anar-hi, oi? No, no fou així. Jo em trobava a Mèxic... bé, jo vivia a París, tenia l'estudi a París, i vaig anar a Mèxic a dur-hi el gran espectacle, una revista tipus *Folies Bergère*, amb quaranta noies, una gran escenografia, etc. Un cop acabades les representacions, per tornar al que llavors per a mi era a casa...

—Perdona'm, Carles. Pel que dius tu portaves una molt important companyia de revistes nascuda a París i projectada a Amèrica.

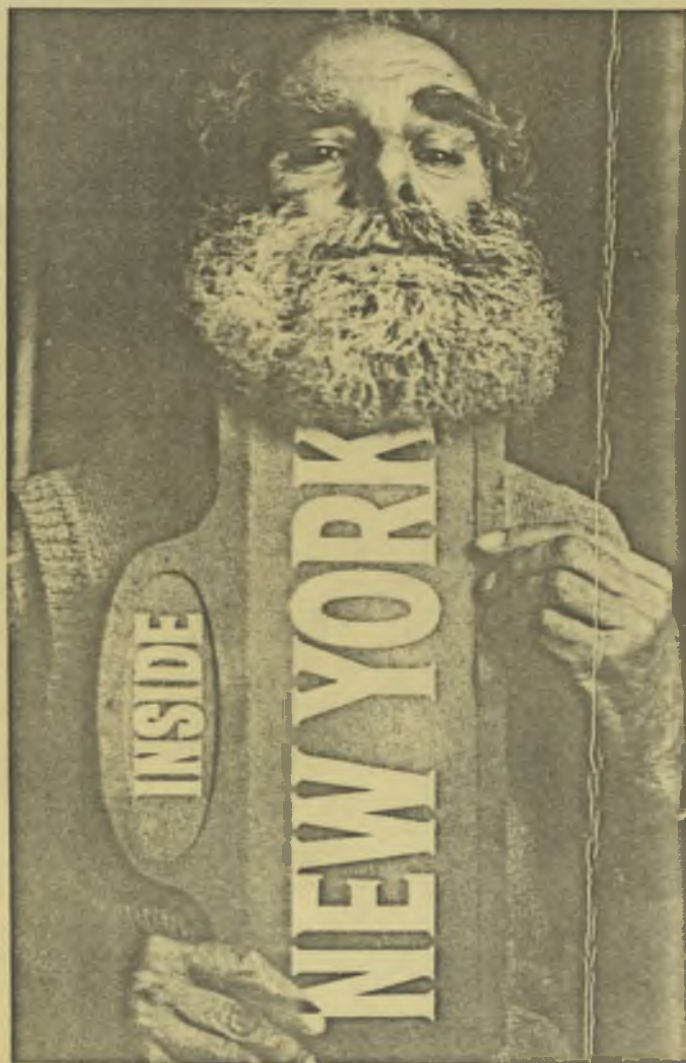
—Sí, jo vaig organitzar una gran companyia francesa de revista. Després ja veuràs un àlbum amb totes les fotografies i les crítiques de la ciutat de Mèxic, que diuen entre altres coses, entre altres barbaritats, que jo era l'escenògraf més gran del món, que allí no havien vist mai un espectacle tan important i que no el tornarien a contemplar durant molts anys —i això sí que és veritat—, oi? El que passa és que en aquell moment, i estic parlant de l'any quarantavuit, doncs que un exiliat triomfés a l'estranger no agradava massa al règim de Franco i, per tant, aquí hi hagué un silenci absolut i la cosa passà completament desapercebuda. Llavors, malgrat estar-ne a Mèxic, jo continuava tenint el meu estudi a París i al cap d'un any de córrer per allí vaig decidir tornar a França. Però vaig pensar «mira, passaràs per Nova York, per veure-ho». Senzillament, com un turista que no volia morir sense contemplar aquells gratacels, ja que en aquella època Nova York era, d'Europa estant, quelcom molt més desconegut del que és ara. Actualment la influència de Nova

York i dels Estats Units en general és molt forta. Llavors era més una imatge de revista, que dèiem, amb aquella quantitat de cotxes i d'edificis. O sigui, que en lloc de tornar directament a Europa vaig passar per Nova York, i la veritat és que estava tan poc preparat per anar-hi que en el mateix avió m'anava preguntant com me'n sortiria, perquè en anglès no sabia ni com es deia «sí» ni com es deia «no». I en aquestes circumstàncies vaig desembarcar a Nova York. Jo duia dues adreces, tanmateix: una del meu amic Jaume Miravittles, que havia estat Comissari de Propaganda de la Generalitat de Catalunya durant la guerra, i amb el qual havia tingut tractes i relació a París

abans de l'ocupació alemanya i després la d'un americà d'origen alemany que es deia Ludwig Demelmans. Era un escriptor de tipus humorístic que després no se n'ha sentit a parlar aquí a Europa, però que als Estats Units era molt cotitzat en aquella època. En baixar de l'avió vaig agafar un taxi a l'aeroport, que em dugué a un hotel que m'havia estat recomanat a Mèxic, i quan des de l'habitació vaig veure aquella quantitat immensa de finestres, tantes finestres, vaig considerar que, caram!, allò tenia interès.

—Carles, tu arribes a Nova York sense saber dir ni sí ni no en anglès. Com s'ho fa un home en aquestes condicions per entendre's amb aquella gent?

«Que un exiliat triomfés a l'estranger no agradava massa al règim de Franco»

—Bé, al taxi vaig ensenyar el paper amb l'adreça de l'hotel i vaig arribar a l'hotel. Aquesta fou la primera experiència que... però, mira, les coses han canviat molt. Actualment a Nova York el castellà és una segona llengua, és a dir, que parlant bàsicament el castellà vas pertot arreu. Però jo parlo de l'any quarantau, de la primavera del quarantau, i el castellà no era ni de bon tros cap segona llengua. I em va estranyar molt, perquè als hotels d'Europa acostumen a tenir intèrpretes que parlen la llengua del client, oi? Doncs allà en absolut, tot i que vaig demanar per algú que parlés en castellà o en francès. I era un hotel de la Setena Avinguda, important. Però el fet és que em donaren habitació i em vaig poder dutxar i contemplar, després, aquella grandiosa meravella que és la ciutat. Després, com que duia l'adreça d'en Miravittles, agafó un altre taxi i, per un d'aquests detalls anecdòtics, hi hagué una mica de feina a trobar-la, ja que el xofer no entenia bé com l'havien escrit. Perquè allà no fan mai el número set amb aquesta petita ratlleta mitjancera que nosaltres hi posem, i llavors el nostre set el confonen amb un quatre. Total, que em dugué a la quinta punyeta, al final de Broadway, per després tornar endarrera. També vaig tenir grans dificultats en arribar al «building», el gran edifici comercial on Miravittles tenia el despatx, perquè en aquell moment Miravittles era representant del Govern de la República a Nova York, i és clar, jo vaig pensar que dient el nom als porters, oi?... Però allà no hi ha porters; hi aquesta gent de l'ascensor i va ser... bé, vaig passar allà molta i molta estona, fins que gairebé de casualitat aparegué el despatx. I parlant amb en Miravittles em digué: «Home, t'hauries de quedar!». I jo li vaig contestar: «Mira, ja m'he quedat!». O sigui, que aquesta fou la meua manera d'anar i de quedar-me a Nova York.

—Però tu ja hi arribares amb un cert carisma artístic.

—Sí, és clar. L'espectacle que vaig portar a Mèxic ja el duia com a artista. Jo havia fet una petita carrera a París, oi? Per exemple, d'entre els exiliats jo vaig ser el primer a fer

d'estat per pactar la pau amb els alemanys. Pétain fou nomenat per les Corts franceses reunides a Bordeus, ja que estaven derrotats i retirant-se. I el designaren donant plens poders al mariscal per tal que s'entengués amb els ocupants. No hi hagué cap traïció per part d'ell, en aquest cas, no? Ell duia el timó del parlament per fer la pau. L'únic que hi ha és que diuen que després s'excedí, anà més anllà; però de fet ell es trobava sotmès i li calia entendre's amb els que llavors eren els amos d'Europa. Una mica com està passant ara, per exemple, que el govern espanyol no pot dir als americans que faci el favor d'anar-se'n de les bases, perquè no se n'aniran pas. Estan aquí per un contracte, molt bé, però es queden.

—Contracte signat durant el règim franquista. I Franco digué una cosa arran d'aquests pactes amb els Estats Units, i era una cosa així com ara que convenia casar-se sempre amb el més ric.

—El que passa és que el més ric, i per això és ric és un senyor que no acostuma a repartir els diners. Els que reparteixen els diners són els pobres, i qui diu els pobres diu els bohemis. Jo recordo l'anècdota d'un ric català, precisament a Nova York, un dels pocs catalans que tenen una gran posició a Wall Street, un home molt ben col·locat...

—Com es diu?

En Fontserè es queda pensant un moment, dubitatiu, com sempre passa amb aquells noms que tens a la punta de la llengua.

—D'això... vejам... David... t'ho diré després, perquè... Castellví; això, Castellví! Recordo que li vaig fer uns dibuixos i tot. Doncs com que ell era l'home dels diners, quan es feren els Jocs Florals a Nova York, l'any seixanta o seixanta i tants, doncs ell va ser dels qui més hi contribuïren, i en base a aquesta contribució la seva filla fou la Reina dels Jocs Florals. I en un moment que es discutien unes factures molt petites, gairebé cinc cèntims, en Miravittles li digué a en Castellví que per aquella quantitat no calia fer escarafalls. I saps la resposta d'en Castellví? Doncs va dir-li: «Escolti, per això jo sóc ric i vostès són pobres!». Ell mirava el cèntim, i nosaltres per aquella quantitat no haguéssim

sim ni discutit, els haguéssim donat, oi?»

—Ara ens hem anat desviant del tema...

—Sí, és veritat, ha, ha, ha!

—Jo vull que em parlis de la teva experiència a Nova York, on has fet, si no estic mal informat de taxista de *taxi driver*. I també de fotògraf.

—No.

de la fotografia i sortint un xic de qüestió: has conegut Josep Renau?»

—Sí, i em semblava un artista molt polititzat.

—Deixem la vessant política en tot cas, perquè cadascú té les seves idees.

Jo voldria una definició com a creatiu.

—Ell és l'home que dintre

«La guerra europea no fou contra el nazisme, sinó contra Alemanya i els alemanys»

—Però si en fas!

—He fet fotografies, però tampoc no he fet ben bé de fotògraf. Mira, la fotografia és un art, forma part de les arts plàstiques com qualsevol altra activitat afi. Jo bàsicament he nascut pintor i, per tant, tot l'art plàstic m'interessa, i per això he fet una mica de tot: escenografia, gravat, editografia, còmics i fotografia. Però la fotografia l'he agafat més com a —ja ho sap aquí en Joan Comalat— document social que com a un mitjà artístic d'expressió, i ho he fet per agafar aquells instants en què la persona, d'alguna manera, diem-ne que no posa... jo mai no he fet la foto de ningú posant, jo no sé fer el retrat d'una persona. Ara, la puc agafar quan no pensa en mi, quan no veu la càmera, que és quan, a través dels seus ulls i la seva expressió, sembla que se li manifesti l'ànima.

—Parlant ara d'aquest món

d'Espanya ha practicat amb més èxit el fotomuntatge. Un fotomuntatge que aquí s'ha fet, però avui encara veig coses que s'estan realitzant en revistes i així que no arriben mai, no solament superar Renau, sinó que ni tan sols arriben a la seva categoria. És a dir, que Renau, per a mi, tenia un do, sabia expressar amb els seus fotomuntatges unes idees molt concretes, o sigui que la seva comunicació a través de la seva obra era excel·lent.

—Saps que Renau era feliç vivint a la República Democràtica Alemanya?

—Bé, sí. Bàsicament aquí jo hi trobo una cosa, i és que un, i molta gent, és feliç —ara no parlo per mi— allà on li donen mitjans per viure bé. I ja que Renau, tanmateix, era un polític. Jo veig que certs polítics catalans han estat invitats als Estats Units, perquè ara aquest país fa una mica el que feia Rússia els anys trenta, que

convidava persones clau perquè veiessin el país. I és clar, el polític català que va als Estats Units, amb tot pagat, bon hotel, bon menjar, bon cotxe, un intèrpret que també és un guia —cosa que si passa a Rússia està molt mal vist, perquè et penses que és un espia—, un guia que també és un amic, un company, i no un agent del FBI o de la CIA, doncs aquests polítics que han vist Amèrica arriben aquí encantats i diuen que allí s'hi viu molt bé, etc. I tot això, endemés, és veritat. L'únic que passa és que una cosa és viure des d'aquest punt de vista, i jo no l'he tingut. Jo he arribat als

Estats Units i m'ha tocat viure del meu treball, i treballant en el que surti o en el que puguis. I així el meu punt de vista també és veritat, encara que diferent del d'aquests polítics.

—Tornem a Nova York, ciutat que sembla que té prou característiques personals per estar com segregada de la resta de la nació americana. En forma part, però diuen que és una altra cosa.

—Sí, jo tinc també la idea que entre Nova York i Barcelona —i cada ciutat dintre del seu món i dels seu context històric, geogràfic i tants altres— hi ha unes certes similituds. Similituds que és difícil —i això no ho diria a Madrid, perquè no m'entendrien, però sí entre catalans, entre nosaltres, perquè ens entenem millor—... és a dir, Nova York és la ciutat més important dels Estats Units i no n'és la capital. Nova York, dins la història americana, crec que ha tingut un pa-

escenografia després de l'alliberament de França, l'any quaranta-sis. Vull dir que la meua activitat fou molt intensa. A París he editat llibres de bibliòfil en un taller que tenia al carrer Franco Bourgeois, al París antic, molt antic, ple de palaus dels segles XVI i XVII en el barri del Marais...

—L'Aiguamoll, que diríem nosaltres

—L'Aiguamoll, sí. Es troba al costat de la plaça dels Vosges, on vivia Víctor Hugo, que en l'època en què jo hi tenia l'estudi allò estava molt deixat, però ara, gràcies al Beaubourg, és un dels barris més interessants i turístics de París. I en un d'aquells palaus, a la part de darrera, hi tenia el gran taller amb tres premses litogràfiques com aquesta que tinc aquí, de fusta, i tres obrers francesos treballant per a mi, en l'edició de llibres de luxe amb tiratge limitat. Així vaig poder fer edicions de temes espanyols i francesos. I absolutament pel meu compte, llibres catalans. He editat «La fi del món a Girona», de Ruyra, amb litografies originals fetes sobre la pedra; les «Odes a Barcelona», de Verdager, Maragall, etc. Pensa que vaig arribar a París l'any trenta-nou, fugint del camp de concentració i indocumentat, exposant-me que el primer gendarme que em demanés els papers m'agafés, em fotessin a la Prefectura amb la típica pallissa i un altre cop cap al camp. I no duia ni un ral!. Sort que un comitè d'ajut als refugiats espanyol, format per quàquers anglesos, em va...

—Quàquers?

—Sí, els quàquers es varen portar molt bé, és a dir, solucionaren molts de

problemes... I amb això aniríem a petar a un tema molt llarg i que no s'ha tractat bàsicament gens sobre l'exili espanyol, perquè de l'exili espanyol, com de la guerra, com de tots els fets històrics, en parlen els intel·lectuals i els polítics, i és clar, expliquen les

«Els quàquers anglesos solucionaren molts problemes als exiliats espanyols»

coses sota el seu punt de vista. Això no vol dir que sigui un punt de vista fals, però no és el punt de vista dels qui ho han viscut des de baix. Una cosa és fer la guerra des dels despatxos, com feia Negrín, que deia

que s'havia de resistir de qual-sevol manera, amb lleties o sense lleties, mentre des d'un despatx es podia menjar lla-gosta, pollastre, i ostres, i tot el que hi havia de bo, oi? Tampoc no vol dir que no tingués raó, però vivia les coses des d'una altra dimensió. I l'exili

tractar llargament, perquè ara jo veig que se'n parla amb els mateixos conceptes, però completament oposats, que es feien servir durant el franquisme per parlar de l'època roja, en què tots eren assassins, tots els republicans eren assassins, no hi havia bones persones, no hi havia intel·lectuals honestos, oi? I actualment doncs es parla també de l'Alemanya en guerra amb els mateixos termes, però a l'inrevés: tots són assassins, tots són gent dolenta, etc, etc. És més hi ha l'error de dir que la guerra es feia contra el nazisme. Aquesta frase, fer la guerra contra el nazisme, mai no s'utilitzà, durant tota la guerra. La guerra es feia contra Alemanya, i això del nazisme ha arribat més tard. No vull dir que no existís un règim nazi, a l'Alemanya d'aquella època, però el fet és que per exemple Terry, la meua muller, que és americana, que visqué tota la guerra als Estats Units quan era una nena i sota el patriotisme americà, mai no va sentir a dir que s'anés a fer la guerra contra el nazisme. Es feia contra Alemanya i contra els alemanys.

—Sembla que la guerra, finalment, la fan països contra països.

—Si t'interessa es va pressoi? La fins i t'gim de marisc: Units diplomateu: cionist: Pétain

entre

d'estat per pactar la pau a els alemanys. Pétain fou menat per les Corts franceses reunides a Bordeus, ja que taven derrotats i retirant-se el designaren donant plens poders al mariscal per tal que s'entengués amb els ocupants. No hi hagué cap traïció part d'ell, en aquest cas, i El duia el timó del parlament per fer la pau. L'únic que ha és que diuen que després s'excedí, anà més anllà; però de fet ell es trobava sotmès a calia entendre's amb els francesos llavors eren els amos d'Europa. Una mica com està passant ara, per exemple, que el govern espanyol no pot dir als americans que faci el favor d'anar-se'n de les bases, perquè no se n'aniran pas. És aquí per un contracte, no bé, però es queden.

—Contracte signat durant el règim franquista. I Franco gué una cosa arran d'aquels pactes amb els Estats Units era una cosa així com ara convenia casar-se sempre amb el més ric.

—El que passa és que el ric i per això és ric és un

és el mateix, i és un tema molt llarg.

—Tu has viscut l'exili a París durant l'ocupació alemanya. Com era la vida allí sota el domini nazi?

—Això és un altre tema per

laboratori d'assaigs

Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Girona

Homologat:
Classe A: Control de formigons en massa i armats i el seus materials constituents

Classe C: Mecànica del sòl

Polígon Industrial Celdrà (Girona)

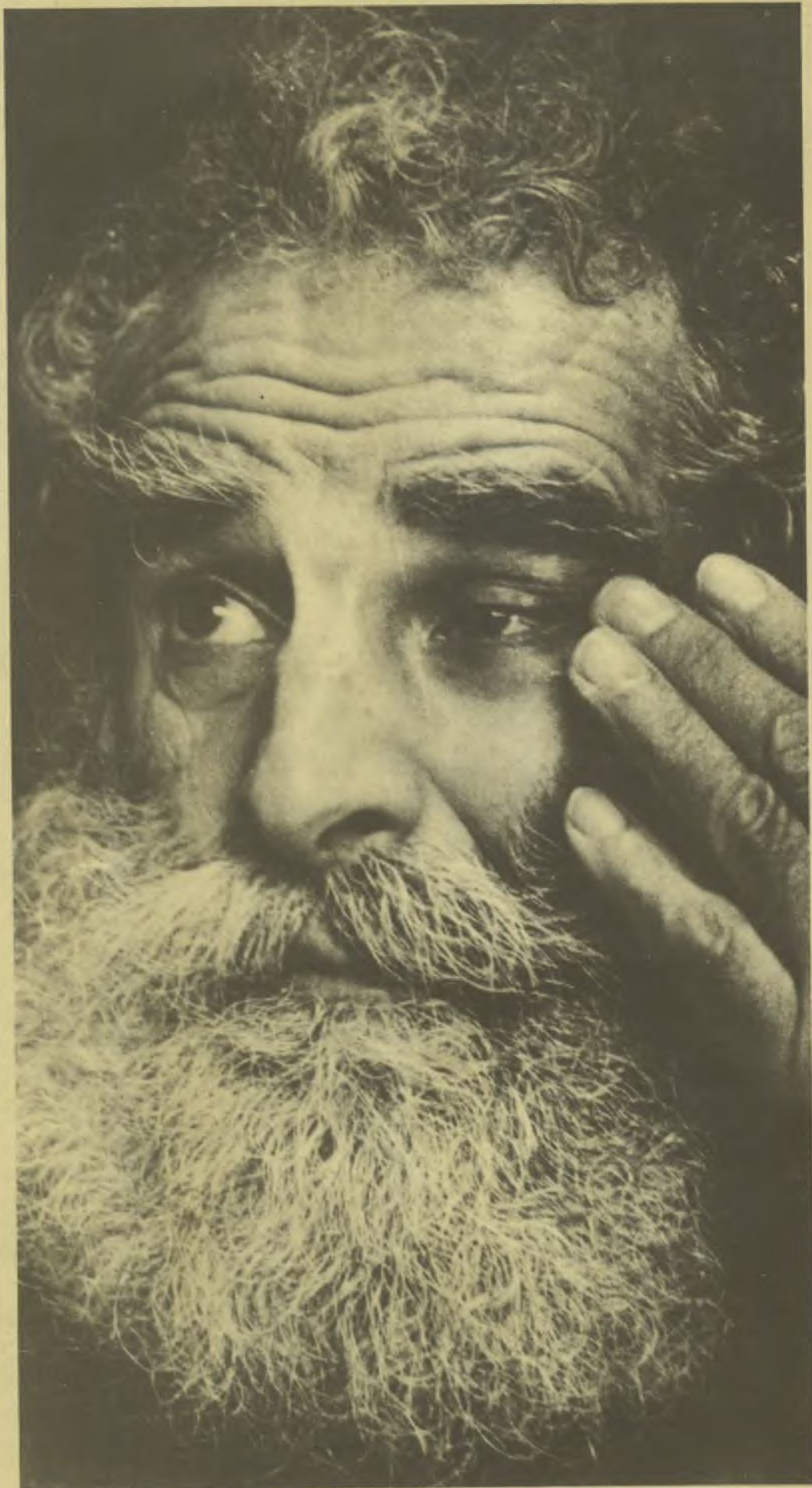
Tel. 49 20 14

NO ACCEPTEU DEFECTES VOSTRA. EXIGIU EL CURE QUALITAT, PRÈVI

per importantíssim que avui, des de Washington i tota la histografia oficial, es minimitza. Per exemple: Nova York ha estat la ciutat que durant la guerra de la Independència, la que ells anomenen «The Revolution», perquè va ser una revolució i una independència a la vegada, és la ciutat que més va patir de totes les que participaren en la guerra. I és la que més va patir en la seva pròpia carn, en la seva pròpia arquitectura, ja que fou destruïda en unes tres quartes parts durant els set anys d'ocupació britànica, i dic ocupació per distingir-ho del que era normalment colònia, perquè hi hagué unes batalles que els britànics varen guanyar, primer a Washington, i després entraren a Nova York com a forces d'ocupació. Cap altra ciutat dels Estats Units no ho ha sofert. I en el moment de la independència Nova York fou la capital dels Estats Units, i es preparà un edifici l'antic City Hall per hostatjar les Corts, o sigui, el Congrés. Aquest antic ajuntament era obra del gran arquitecte L'Enfant, francès, que ve adequar-hi un immens hemicle, o sigui una mena de Palau de les Corts com el que hi ha a Madrd. Aquest Henri L'Enfant és el dissenyador de la nova capital, Washington, també. Tota l'estructura oficial de la ciutat és obra d'ell.

—Parles d'un arquitecte francès i em ve a la memòria un nom molt relacionat amb l'urbanisme parisenc: Haussmann.

—Aquest era un regidor o un alcalde. Ell era el propulsor, però no l'arquitecte. El que passa és que Haussmann, en certa manera i per a molts, va destrossar París. Com per a mi, per exemple, Cambó va destrossar, malgrat tot el tradicionalisme que es diguessin els de la Lliga, el Barri Antic de Barcelona fent la Via Laietana. Per a mi va cometre un pecat de lesa pàtria envers Barcelona, perquè convertí la Barcelona veritable d'aquella època en una mena de suburbi tirat, ja que la visió una mica americana que tenia de l'urbanisme aixecà aquells grans edificis d'oficines que han convertit els carrers de darrera en autèntiques corts de porcs, sense sol i sense llum.

CAIXA DE PENSIONS

Obra Social

CULTURAL

El Delegat General de la Caixa de Pensions es complau a convidar-vos a l'acte inaugural de l'exposició fotogràfica de Carles Fontserè "ROMA, PARÍS, LONDRES, 1960", que tindrà lloc el proper dimarts, dia 18 de juny, a les vuit del vespre, a la Sala d'Exposicions de la Caixa de Pensions. (Santa Clara, 11).

Ens plauria molt de poder comptar amb la vostra assistència.

Girona, juny del 1985.

CARLES FONTSERÈ

ROMA

PARIS

LONDRES

1960

DEL 16 AL 30 DE JUNY DE 1985

Carles Fontserè presenta «Roma, París, Londres 1960»

La geografia humana, objectiu primordial de la seva obra

MAGDA BOUSO

Foto CARLOS SANS

«Roma, París, Londres, 1960» és el títol de l'exposició fotogràfica que l'Obra Cultural de la Caixa de Pensions presenta a Girona i que va ésser inaugurada ahir a la tarda amb l'assistència de l'autor, Carles Fontserè.

Des de la Roma dels enamorats passant pel París alegre dels anys seixanta fins arribar al Londres tradicional i boirós, Carles Fontserè ha conjugat harmoniosament en les seves fotografies el fons arquitectònic amb la figura humana. Dibuijant, pintor, escenògraf, taxista... Fontserè se'ns manifesta com un home polifacètic. Encara que modestament ens confessaria: «**Jo no en sóc, de fotògraf, perquè no he arribat a la fotografia mitjançant cap tècnica sinó mitjançant l'expressió.**»

La intencionalitat de la imatge és clara en totes les seves fotografies. Els seus personatges resulten del tot ingenus. «**El que jo en veritat busco en tots els meus treballs és la geografia humana de les ciutats a través dels personatges del carrer. Com es pot veure, totes les meves fotos són fetes de prop. M'interessa captar el moment en què sembla que sàpigues què està pensant aquella persona. Si fa falta pujó sobre un cotxe o m'enfilo en algun lloc, però sempre, això sí, sabent què vull.**»

A través dels diferents barris, Fontserè va cobrint la geografia de la ciutat. En l'exposició, les fotografies les podem trobar agrupades segons els diferents tipus, formant totes elles una certa relació d'imatges. «**Mai no he sortit a tirar fotos per tirar-les. Ho trobo un tant absurd. Em comparo sempre amb un caçador. No va mai a la que salta. Jo tampoc. Quan surto sempre sé el que vaig a fer. Són absurdes les lamentacions de molta gent que en veure una bona instantània diu «llàstima que no porti la màquina... Quina foto tan bonica hauria fet!» Aquella foto ja està feta, s'ha d'anar per una altra de nova.**»

Així mateix, i tal com remarcà el delegat general de la Caixa, «aquesta exposició no ha pogut

ésser més oportuna donada la gran eufòria europeista que estem passant en aquests moments. Com tothom sap, la Comunitat Econòmica Europea va néixer arran del tractat de Roma, afegint-s'hi posteriorment França i Anglaterra. Per tant, més oportunisme no podia ser-hi.»

Afegí també la satisfacció de la Caixa pel fet de «tornar a col·laborar amb Carles Fontserè, amb qui ja vàrem tenir el goig de treballar arran de l'exposició d'homenatge a Josep de Creff, que va morir, malauradament, ara fa dos anys.»

Una exposició, doncs, que se'ns presenta com una aventura fascinant i que ens arriba de la mà de l'inolvidable viatger Carles Fontserè.

CAMPANYA D'AJUDA A NICARAGUA
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT, 1985

ADHESIUS i CARTELLS

Roma, París i Londres vistes per la càmera de Carles Fontserè

«Roma, París, Londres» (1960) és el relat gràfic o l'assaig vivencial que Carles Fontserè experimentà un mateix any de la seva vida. 1960 marca el ritme de les tres ciutats, amb tota la densitat mutable que comporten. Aquesta mostra fou presentada per primera vegada a Barcelona, a les sales de Fundació Caixa de Pensions, dins les activitats programades per la Primavera Fotogràfica a Catalunya 1984.

Ara, gràcies a la sempre bona possibilitat d'itinerar, es presenta des d'ahir a les sales de la Caixa de Pensions del carrer Santa Clara.

Llavors vaig esplaiar-me en una presentació de catàleg: «Carles Fontserè, l'assaig vivencial a través d'un teixit calidoscòpic».

Intentar abordar un any, un treball concret, després que Carles Fontserè n'hagi dedicat tretze a la fotografia, no és fàcil. Aquell assaig vivencial, dividit en tres actes segons un «canvi» d'esceneri, ens obligava a lligar una vegada més l'aspecte humà i el geogràfic. Pas a pas em vaig detenir en el procés preparatori, la forma de treballar («pot semblar diletant o no, però no deixa de ser una fórmula esclairidora i sensible per a traslladar visualment a comunicació tot un material de pensament i acció»), de l'esbós pre-vivencial passava al densímetre psicològic (la competència amb imatges, hores, moments...). Quan ja, més enllà del document sociològic es penetra en la sintaxi de la imatge (reflexos, ambients, cultura, ironia, la conjunció arquitectura/figura, composició equilibrada, connotacions socials que accentuen l'interès humà com a part indescindible d'un conjunt geogràfic i històric, però també el moviment i l'objecte, amb l'atzar de l'escena que pot formar-se), tot és la psicolog

Un jardí de Roma, captat per Carles Fontserè

«Jove cambrer romà», fixat per l'objectiu de Carles Fontserè

debe contener, la humanidad del momento»).

Un món perceptiu psicològic

Les fotografies realitzades a tres ciutats europees expressen un món perceptiu i psicològic que capta l'entitat de cada personatge i fa del fotògraf un protagonista intencionat de la imatge. Així el teixit que confronta la Roma moderna —els primers elements de modernitat que emergien l'any 1960— amb el grup de velles; els

va posa i identitat, alcostat d'una institutriu. L'expressió de cada cara mai no exclou el factor sorpresa i, així, si els fotògrafs de la Farm Security Administration —com Walker Evans— repetien centenars d'imatges sobre un mateix subjecte o posició determinada fins aconseguir la intenció dels resultats, Carles Fontserè utilitza la càmera quasi com a instantània agressiva després d'un bon estudi previ sobre el terreny, tot buscant en allò esperat —l'aguait— la reacció inesperada —la peça—. Com ell, ha dit tantes vegades, no s'amaga ni cerca la complicitat —actua. Viu i veu la vida a primera fila.

què primer es documenta i confecciona unes llistes que guarda curiosament fins arribar a la ciutat/objectiu. Allà cal familiaritzar-se amb els itineraris previstos, enfonsat en la vida mecànica i rutinària dels habitants. Fins que un bon dia agafa la «Rollei» per fer el seu propi muntatge en viu. Ara, un cop el material és seleccionat i exposat, cercant un sistema de muntatge per grups segons una temàtica psicològica, podem parlar de la ciutat com a element cultural de contrast. Es poden provocar diferents tipus de lectures segons la parcel·lació vivencial en tres escenaris ben diferents (com es viu un any determi-

les seves vides).

El contrast planteja tota la part de document social que ens situa al començament d'una dècada el folk urbà pren cos mentre Duchamp assolia el seu somni: «El concepte de arte es una convenció equivocada»; els francesos treien la «nouvelle vague», sense oblidar Fellini, Arrabal, Antonioni, el còmic underground... i tantes coses més que apuntaven deu anys més). Davant el document la membraça del temps passat, l'hàlit de cosa viscuda, perquè per a Fontserè «no és tant el resultat de la fotografia com a tal, sinó el que estic vivint»: la Rollei tant es pot passejar per Oxford Street, detinguda davant unes senyores interessades en la plata, com pel Piccadilly heterogeni que allibera la figura humana en la mateixa barreja. Així podem obtenir la con-

venció contrastant amb una mentalitat incipient de modernitat que comença a formar-se i presagia ja el moviment *beatnik*, l'«era» dels Beatles i el Rolling.

Fontserè s'ha passat més de vint anys a Nova York, en la seva condició d'exiliat, i assimilà dels nord-americans una foma d'actuar, aquest esperit permanent de «canvi» que conforma l'íntima relació amb un entorn geogràfic/social; però té de la cultura europea tot un bagatge d'home mediterrani i la intuïció fortament arrelada dels catalans. *Roma, París, Londres* conformen un diari escrit amb imatges, un diari que cal afegir en aquest teixit calidoscòpic d'experiències simultànies (cartell, pintura, grafisme, còmic, escenografia, il·lustració, poesia...).

Glòria Bosch i Mir

Angst mehr zu reden. Sie töteten drei junge Leute von Almeria, und ich habe das kritisiert, dann haben sie mich gleich zum Kommissariat gebracht und mich geschlagen. Die Polizei respektiert kein Alter. Sie schlagen die kleinen, wie die jungen Leute, wie die älteren. – heute noch. Mehr kann ich euch nicht sagen, weil ich mich nicht so gut ausdrücken kann. Adios!«

Noch etwa 40 km bis zur spanisch-französischen Grenze. Wir haben Halt gemacht. Im Vorland von Gerona, wo Carlos Fontserè, der alte Maler und Graphiker der Revolution mit seiner

Charlos Fonsere

Frau lebt. Bereits in den f...
die CNT (auch für die an...
lutionären Organisation...
warf wohl die bekanntes...
Nach dem Ende des B...
ins amerikanische Exil...
der nach Spanien zur...
CNT, entwirft Bilder...
plakat zum 6. Kongreß

Fontserè: Zwischen de...
Plakate gemal...
Brigaden, in G...

Clara: Wann hast du...

Fontserè: Im Juli '36...
was ich mach...
sche Coule...
haben imm...
UGT und

Clara: Wie war da...

Fontserè: Ich war...
spontane...
nicht, de...
Putsch g...

Clara: Hat dich...

Fontserè: Klar, ...
ren G...
dem M...
schaft...
lution...

Augustin: Ha...

Fontserè: N...
wed...
Kon...
Wi...

Die lange Hoffnung

Erinnerungen an ein anderes Spanien

mit Clara Thalmann
Augustin Souchy

Herausgegeben
von der
Medienwerkstatt Freiburg

LA ENTREVISTA

Carles Fontseré, «Creu de Sant Jordi»

«Para algunos llega un poco al final»

Carles Fontseré i Carrió figura entre las personalidades catalanas galardonadas por la Generalitat con la «Creu de Sant Jordi» que reconoce los méritos cívicos y sobre todo una trayectoria de servicio al país, fuera cual fuera su ideología.

En este sentido Carles Fontseré supone toda una vida de conformidad con estos ideales, lo que supuso en determinados momentos dificultades de todo tipo, incluidos el exilio y el tener que emprender nuevos caminos en la plenitud de una edad, en que otros ciudadanos ya tienen consolidada su trayectoria profesional, familiar y humana.

Llega esta distinción a Carles Fontseré, en su residencia de Porqueres, junto a Terrey Brock su esposa, que ha compartido igualmente esta trayectoria de lo que para él es una vuelta a las raíces.

Dada la actividad polifacética de Carles Fontseré, en cuya vida figuran la fotografía, la historia, la pintura, la escenografía, los grabados y hasta ser taxista vocacional en Nueva York, lo primero que se nos ocurre preguntarle es ¿qué está haciendo cuando le llamamos?

—Exactamente estoy haciendo de carpintero, pues trabajo en unos arreglos en casa que quiero tener terminados cuanto antes. En cuanto a otras actividades preparo una

historia de los artistas catalanes que murieron en el exilio. Es un encargo del Centro de Historia Contemporánea de Catalunya, que dirige Josep Benet y que pretende reunir en este libro las biografías de quienes tras la guerra tuvieron que partir y no regresaron.

—¿Qué supone el reconocimiento de esta distinción de Catalunya?

—Tal vez para algunos llegue un poco hacia el final, cuando ya se está cuesta abajo. Pero es también una satisfacción. No vamos a engañarnos.

—¿Estas líneas que supone la concesión para personas de diversa trayectoria política, se cumple?

—Cada uno tiene su ideología.

No se si han dicho vamos a poner un anarquista un par de otro partido.

—Como llegó la noticia a Porqueres?

—Recibí una llamada desde la Generalitat indicándomelo, hace unos días y pidiendo, en toda caso mi aceptación.

—¿Qué cambios supone a nivel personal y profesional?

—La verdad es que no muchos. Supongo que seguiré trabajando como he hecho siempre. Precisamente acabado de escribir una carta al Ayuntamiento de Barcelona, para tratar de recuperar la exposición sobre la ciudad de Nueva York,

en la que millones parcialmente Pedralbes do a un Desde ent y diría que miento no pido, por lo tan organiz te, tal como bién trabajo estarán en Popular de seguiremo hasta ahora recoger la mente.

Este es uno de los dos a Girona do por la Generalitat serie de con San Jordi ble fidelidad fianza en Catalunya de mudo de la recuperación eran prácticas entre nosotros constantes varlos cam actividad. Como le decíamos es el reconocimiento de un país a uno de sus hijos que en esta completa y diversa óptica le ha servido desde hace medio siglo. Se ha hecho justicia y se ha hecho bien.

Medienwerkstatt Freiburg
von der

EL MOLT HONORABLE SENYOR JORDI PUJOL
PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

es complau a invitar-vos a l'acte d'imposició de la Creu de Sant Jordi a diverses personalitats que han estat distingides amb aquesta condecoració per la Generalitat de Catalunya.

Aquest acte tindrà lloc al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat dimarts, dia 17, a dos quarts de vuit del vespre.

Barcelona, desembre de 1985

EL MOLT HONORABLE SENYOR JORDI PUJOL
PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

es complau a invitar-vos a l'acte d'imposició de la Creu de Sant Jordi a diverses personalitats que han estat distingides amb aquesta condecoració per la Generalitat de Catalunya.

Aquest acte tindrà lloc al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat dimarts, dia 17, a dos quarts de vuit del vespre.

Barcelona, desembre de 1985

GENERALITAT DE CATALUNYA

El Consell Executiu, en la sessió del
dia 25 d'octubre del 1985,

acordà concedir a

Carles Fontserè i Carrió

la CREU DE SANT JORDI

pintor, cartellista, fotògraf, escenògraf, escriptor i editor, el qual des de molt jove es destacà per una forta personalitat artística i ajudà a fer conèixer Catalunya, sobretot a través de la seva obra plàstica de les edicions d'alta bibliofília en català que publicà a París i durant el seu llarg sojorn a Nova York.

Barcelona, 17 de desembre del 1985

El President,

El Secretari General de la Presidència,

El Consell concede la Creu de Sant Jordi a personas de diverso significado ideológico

El Consell Executiu de la Generalitat, a propuesta del conseller Joan Rigol, ha acordado otorgar la Creu de Sant Jordi a diversas personalidades e instituciones. El Gobierno catalán ha proseguido su línea de conceder tal distinción a personas y entidades de diverso significado ideológico. La Creu de Sant Jordi comenzó a concederse en 1982 a personas e instituciones que hayan destacado en las más diversas actividades y que se hayan caracterizado por una trayectoria de servicio a Cataluña, fuera cual fuera su ideología.

En la presente ocasión, los beneficiarios son las siguientes personas: Josep Carner Ribalta, Pere Català Roca, Germà Colon Domènech, Antoni Jonch Cuspina, Eudald Graells Puig, Tomàs Roig i Llop, Vicenç Riera Llorca, Fèlix Cucurull Tey, Nèstor Luján Fernández, José Agustín Goytisolo Gay, Josep Pedreira Fernández, Salvador Torrell Eulàlia, Núria Feliu Mestres, Angel Colomer i del Romero, Xavier Valls Subirà, Carles Fontseré Carrió, Josep Grau-Gariga, Miquel Villà Basols, Joan Hernández-Pijuán, Tilbert Dídac Stegman, José Luis Cano García de la Torre, Ceferí Olivé, mossén Albert Vives, Joan Baptista Cendrós Carbonell, Miquel Ferrer Sanxís, Xavier Benguerel Llobet, Enric Adroer-Pascual, Joan Vallvé Creus y Manuel Vázquez Montalbán.

un análisis del debate recientemente celebrado en el Parlament sobre la política sanitaria. Se considera que ha quedado fortalecida la postura del Departamento cuyo titular tiene como conseller al doctor Josep Laporte. Eso es, se opina que el debate parlamentario ha puesto de relieve que el principal problema de la sanidad catalana es su insuficiente financiación o, en otras palabras, que el dinero que llega procedente de Madrid no es el que debería llegar a Cataluña teniendo en cuenta sus necesidades sanitarias y el porcentaje de beneficiarios de la Seguridad Social existente en Cataluña en relación con el conjunto del Estado.

El Consell también analizó el recurso que el Gobierno de Madrid ha decidido presentar contra la ley de la función pública que hace poco fue aprobada en el Parlament contando con la unanimidad de todos los grupos parlamentarios.

PROTAGONISTES

DEL MES

Carles Fontserè

Carles Fontserè figura entre les personalitats catalanes guardonades per la Generalitat amb la Creu de Sant Jordi que reconeix els mèrits cívics i sobretot una trajectòria de servei al país.

Aquest guardó li arriba mentre està treballant a la seva casa de Can Tista de Porqueres al costat de la seva dona, Terry Brook, que ha compartit també aquesta trajectòria del que per ell és una tornada a les arrels.

Fa alguns dies vaig rebre una trucada de la Generalitat que em feien saber que em donaven aquest premi, demanant-me, com és natural, la meua acceptació. De veritat, que és per a mi, una satisfacció. No ens hem pas d'enganyar.

Fontserè es mereixia el guardó. Prou sabem tots com s'ha lliurat plenament en els seus treballs de fotografia, història, pintura, escenografia, gravats, etc. De tombarelles en la seva vida, n'hi hagut moltes. A l'exili va haver d'emprendre nous camins en la plenitud d'una edat, en què altres ciutadans ja tenen afermada llur trajectòria professional, familiar i humana.

Quan a Fontserè se li pregunta si aquest Premi suposarà algun canvi personal o professional, diu:

—La veritat és que no pas molts. Suposo que seguiré treballant com ho he fet sempre. Precisament ara acabo d'escriure una carta a l'Ajuntament de Barcelona perquè es miri de recuperar l'exposició sobre la ciutat de Nova York, en la que es varen invertir molts de milions i que únicament s'ha presentat parcialment en el palau de Pedralbes, perquè es va desmuntar degut a un aconeixement polític. Des de llavors és ma-

gatzemada i diria que oblidada. Si l'ajuntament no pensa recuperar-la, almenys que em permetin organitzar una mostra itinerant, tal com era previst. També treballo en cartells, alguns seran a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona. Es a dir que seguirem més o menys com ara.

Un dels treballs que el porta de cap és una història dels artistes catalans que van morir a l'exili.

—Sí, és un encàrrec del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, que dirigeix Josep Benet i que pretén reunir en aquest llibre les biografies dels qui després de la guerra hagueren de sortir de Catalunya i no tornaren.

Per aquesta fidelitat i confiança en Catalunya, a la que ha servit de molt diverses maneres, des de la recuperació d'artistes que eren pràcticament desconeguts entre nosaltres o llurs pròpies i constants realitzacions en varis camps de la seva activitat ha estat Carles Fontserè reconegut per la Generalitat en la concessió de les Creus de Sant Jordi. Es el reconeixement d'un país a un dels seus fills que des de fa mig segle l'ha servit en les seves constants activitats.

Enhorabona, Carles!

Jordi Pujol besa cariñosamente a Núria Feliu al entregarle el galardón

Pujol impone la Creu de Sant Jordi a 31 catalanes ilustres

Núria Feliu, Vázquez Montalbán y José A. Goytisolo, entre los distinguidos

La defensa de la identidad catalana y la restauración de la personalidad de Catalunya son condiciones indispensables para recibir el más ilustre galardón de los que concede la Generalitat. Ayer, el President condecoró a quienes han destacado por *fer país*

REDACCIÓN

■ Barcelona. — El president de la Generalitat, Jordi Pujol, impuso ayer la Creu de Sant Jordi, máximo galardón que otorga el Gobierno catalán, a 31 personalidades y once instituciones que se han distinguido por su labor de defensa de Catalunya.

Miquel Coll i Alentorn, presidente del Parlament de Catalunya, y el dimisionario conseller de Cultura, Joan Rigol, acompañaron a Jordi Pujol en la entrega de los premios, que se celebró en el salón de Sant Jordi.

Entre los condecorados se encuentran la actriz Núria Feliu, los escritores José Agustín Goytisolo,

Néstor Luján y Manuel Vázquez Montalbán. Otras de las personalidades que recibieron el prestigioso galardón fueron Félix Cucurull, Hernández Pijoan, Germà Colom, Salvador Torrell y Josep Grau.

Instituciones

En el capítulo de instituciones, recibieron la Creu de Sant Jordi el Teatre Lliure, la Fundació Jaume Bofill, la Asambleja Catalana de la Creu Roja, la Cámara de Comercio e Industria de Terrassa, el Casal de Catalunya de Buenos Aires, Editorial Selecta y la *Volta* Ciclista a Catalunya.

El Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya otorgó por primera vez en 1982 la Creu de Sant Jordi con el objetivo de premiar a las personas y organismos "que destacan por los servicios prestados a Catalunya en la tarea de defender su identidad y de restauración de su personalidad más en general, en el aspecto *vivo y cultural*".

Jordi Pujol, en el acto de presentación de la Creu de Sant Jordi, señaló que el criterio fundamental por el que se selecciona a los premiados es la voluntad de éstos *fer país*.

Carlos Montalbán

molt
com
ara
l'Ajuntament
miri a
ciutat
varen
única

M A T E R I A U X

pour l'histoire de notre temps

EDITE PAR L'ASSOCIATION DES AMIS DE LA BDIC ET DU MUSEE

■ La recherche et l'Espagne contemporaine

■ L'Espagne du début du siècle à la Guerre Civile

■ Guerre et révolution

■ Emigration

■ L'Espagne, de 1939 à nos jours

■ Lieux de mémoire et de recherche

BIBLIOTHEQUE DE DOCUMENTATION INTERNATIONALE CONTEMPORAINE
CENTRE UNIVERSITAIRE 92 000 NANTERRE CEDEX TEL. 47 21 40 22

JUILLET-DECEMBRE 1985 70 F NUMERO 3&4 ISSN 0769-3206

lismo en España », *Revista de Trabajo* (11), n°23, Madrid, 1968), qui avait été publiée par *La Revista Blanca* (12). Dans la même perspective sur les internationalistes, Carlos Seco Serrano commence, en 1969, la publication de documents de la Fédération Régionale Espagnole (AIT, *Actas de los Consejos y Comisión Federal de la Región Española : 1870-1874*, Barcelone, 1969), qui se poursuivra les années suivantes. Finalement, pour compléter cette histoire bibliographique des ouvrages parus en Espagne dans cette période si difficile et périlleuse pour les chercheurs qui s'intéressaient avec honnêteté intellectuelle à l'histoire de l'anarchisme et du mouvement ouvrier espagnols, nous devons mentionner l'appendice que Casimir Martí ajouta à la traduction catalane du livre d'Henri Arvon (*L'Anarquisme*, Barcelone, 1964) et qu'il intitula « L'Anarquisme en el movimient obrer a Catalunya », et aussi le petit livre d'Enric Jordi sur le terrorisme à Barcelone à la fin du XIXe siècle (*El terrorisme anarquista a Barcelona*, Barcelone, 1964).

Il est nécessaire et important de signaler également qu'en cette même période l'*Editorial ZYX* (13) publia le premier volume de l'œuvre de Diego Abad de Santillán (*Historia del movimiento obrero español. Desde sus orígenes a la restauración Borbónica*, Madrid, 1967), qu'il avait fait paraître cinq années auparavant à Mexico, et la première histoire de l'anarcho-sindicalisme espagnol — de la fondation de la CNT jusqu'à la fin de la guerre civile — due à un militant de la CNT, Juan Gómez Casas (*Historia del anarcosindicalismo español*, Madrid, 1968), qui venait de passer de longues années dans les prisons franquistes. Presque en même temps fut réédité le témoignage d'Angel Pestaña sur les visées et agissements politiques des réformistes de la CNT, dits « trentistas », dans les années qui précèdent le commencement de la guerre civile (*Por qué se constituyó el partido sindicalista*, Madrid, 1969).

Remarquons que la parution de ces trois ouvrages fut favorisée par une certaine expectative due au contexte de crise interne du « syndicalisme vertical » (14) à la fin de la décennie des années soixante. Nonobstant, la liste réduite d'ouvrages consultés et signalés par Gómez Casas rend compte des difficultés de cette période pour consulter archives et études sur le mouvement anarchiste.

Affiche de la FAI, 1936-1939

En effet, si beaucoup d'autres ouvrages étaient déjà disponibles hors de l'Espagne dès les années 45-47 (15), ce n'est qu'à partir du début de la décennie des années soixante-dix que l'on peut dater vraiment le regain d'intérêt pour la publication d'œuvres dédiées à l'anarchisme et l'assouplissement de la censure pour ce qui est des conditions de la recherche — même universitaire — et de l'écriture historique. Mais, il faut bien tenir compte que ce ne sera qu'après la mort de Franco que certaines études ne seront plus interdites d'édition en Espagne, et que les historiens pourront écrire sans aucune crainte. Officielle, pour le moins !

Ceci dit, et sans prétendre faire une bibliographie exhaustive de cette période qui va du début des années soixante-dix jusqu'à la disparition du « Caudillo », nous devons souligner — tant pour leur intérêt historique que par le fait qu'elles étaient l'œuvre de jeunes et sérieux chercheurs — les études suivantes : de Josep Termes (*Anarquismo y sindicalismo en*

España. La Primera Internacional : 1864-1881, Barcelone, 1972), de Nazario González (*El Anarquismo en la historia contemporánea de España*, Barcelone, 1972), de Clara E. Lida (*La Mano Negra*, Madrid, 1973), d'Antonio M. Calero (*Historia del movimiento obrero en Granada 1909-1923*, Madrid, 1973), d'Albert Balcells (*El Anarquismo en Cataluña*, Barcelone, 1973), de Constanti Llobart (*Crónica de la revolució cantonal*, (1973), de Juan Maestre Alfonso (*Hechos y documentos del anarcosindicalismo español*, Madrid, 1973), de Joaquín Romero Maura (*La Rosa de Fuego. El obrerismo barcelonés. 1889-1909*, Barcelone, 1974), de B. Díaz Nosty (*La Comuna Asturiana*, Madrid, 1974), de Manuel Cruells (*Salvador Seguí, el Noi del Sucre*, Barcelone, 1974), de Manuel Liadonosa (*El Congrés de Sants*, Barcelone, 1975), de Marie Nash (*Mujeres libres. España 1936-39*, Barcelone, 1975), de Xavier Cuadrat (« Notas sobre el movimiento obrero catalán : los socialistas y Solidaridad Obrera : 1907-1909 », *Revista de Trabajo*, n° 46 et 47, 1974) et (« De la Cor-

(11) Cette revue fit connaître des études très documentées sur l'anarchisme et sur le mouvement ouvrier espagnol en général, les années suivantes.

(12) Dans cette revue parue avant la guerre civile, furent publiés des textes d'une grande valeur sur l'anarchisme et l'anarcho-sindicalisme espagnols.

(13) Cette maison d'édition publia, en ces années difficiles, un grand nombre d'ouvrages de dévotion au syndicalisme réformiste et disciplinaire. Elle était dirigée par des militants proches des milieux chrétiens de gauche.

(14) La CNS avait commencé des négociations avec un certain nombre de vieux militants de la CNT, résidents en Espagne, en vue de pallier le discrédit croissant du « syndicalisme vertical ».

(15) Particulièrement en France, où des la relations les anarchistes avaient reconstitué leurs organisations et leurs fonds bibliographiques, à Toulouse et à Paris, et où beaucoup de chercheurs avaient consulté les documents et chercher des inspirations.

Pujol dirige un mensaje político a los galardonados con la Creu de Sant Jordi

Barcelona El presidente de la Generalitat, Jordi Pujol, dirigió ayer un discurso político a los reunidos en el palacio de la Generalitat con motivo de la entrega de la Creu de Sant Jordi a una serie de personalidades e instituciones catalanas.

Pujol afirmó que sería imperdonable ocultar al pueblo de Cataluña que se atraviesa por una situación, institucional y económica, difícil. Pujol se refirió al Estatut y a la Constitución reclamando la lectura original que se hizo de ambos textos, seis y cinco años atrás, cuando todos entendían que la Generalitat representaba al Estado en Cataluña, cuando no se planteaban competencias concurrenciales en temas nucleares para la sociedad catalana, competencias que no debían suponer una sobrecarga económica. Pujol reclamó una financiación suficiente y automática.

“La lectura actual del Estatut y la Constitución”, dijo, “nos puede conducir a una situación de inanidad e indefensión”.

El presidente de la Generalitat pidió a la sociedad catalana que fuera consciente de su fuerza y, al mismo tiempo, afirmó que seguía pensando que el diálogo era más rentable que la violencia y la esperanza más rentable que la frustración.

El presidente de la Generalitat

recordó que en España no se puede construir un Estado sin tener presente el peso de Cataluña. “Siempre estamos a tiempo para encerrarnos en casa”, pero reconoció que era una alternativa de limitaba los horizontes. Con respecto a España y, particularmente Europa, Pujol afirmó que Cataluña también tenía un lugar insustituible.

Galardonados

Entre los galardonados con la Creu de Sant Jordi figuran: Enric Adroer, el ensayista Leandre Amigó, el novelista Xavier Benguerel, el editor José Luis Cano, el literato Josep Carner i Ribalta, el investigador arquitectónico Pere Català i Roca, el editor Joan Baptista Cendrós, el músico Angel Colomer, el filólogo Germà Colón, el historiador Félix Cucurull, Núria Feliu, el político Miquel Ferrer i Sanchis, el coleccionista Albert Folch, el pintor Carles Fontseré, el literato José Agustín Goytisolo, el folclorista Eudald Graells, el tapicero Josep Grau Garriga, el pintor Joan Hernández Pijoan, el zoólogo Antoni Jonch, el escritor Néstor Luján, Seferí Oliver, Josep Pedreira, el literato Vicens Riera Llorca, el escritor Tomàs Roig, el filólogo Gilbert D. Stegmann, el editor Salvador Torrell, el pintor Xavier Vall, el orfeonista Joan

Favià Puigserver recibe de manos de Jordi Pujol Teatre Lliure.

Vallvé, el periodista Manuel Vázquez Montalbán, el pintor Miquel Villà y el escritor Albert Vives.

Las asociaciones galardonadas por la Generalitat son: la Asamblea Catalana de la Cruz Roja, la Càmera de Comercio e Industria de Terrassa, el Casal

Català de rial Sele Bofill, el ñora de tòlic d'I lona, l Teatre Catalu Dalma

AVUI

Dimecres, 18 de desembre del 1985

Ho anuncià Pujol en el lliurament de les creus de Sant Jordi La Generalitat reaccionarà per l'intent d'aigualir l'Estatut

Barcelona. — La Generalitat de Catalunya reaccionarà contra l'intent d'aigualir l'Estatut, segons que digué el president Jordi Pujol en el seu discurs després d'imposar les creus de Sant Jordi a trenta-una personalitats i onze entitats. «La lectura de l'Estatut que actualment priva ens pot conduir a una situació estatutària d'inanitat i indefensió. I no exagero», va dir. Subratllà que no feia un parlament improvisat com en altres ocasions, sinó llegit per a ser més precís i perquè «tenim dificultats greus».

El president Pujol anuncià que el govern de la Generalitat reaccionarà contra l'intent de fer una lectura aigualida de l'Estatut i que ho farà «a través de la negociació i el diàleg». Immediatament hi afegí que no solament el govern sinó tota la societat de Catalunya «ha fet rebuig de la violència i de la intemperància com a formes de reivindicar els nostres drets».

Per ell, el diàleg «és més important i fins i tot més rendible que la violència, la convivència més que l'enfrontament, l'esperança més que la frustració, la generositat més que el ressentiment». Per això va fer avinent la seva esperança que el diàleg

El president de la Generalitat en el moment d'imposar la creu de Sant Jordi a la cantant Núria Feliu

Passa a última pàgina

LOS SITIOS
DIARI DE GIRONA

Domingo, 19 de enero de 1986

Cultura · Espectáculos

A celebrar en Bristol (GB)

A celebrar en Bristol (GB)

Carles Fontseré, en un ciclo sobre la Guerra Civil

La obra creativa de Carles Fontseré, reconocida en el Reino Unido. (Foto CARLOS SANS).

J.V. GAY

Dentro de la serie de conmemoraciones que a lo largo y ancho del mundo se celebrarán este año, con motivo del cincuentenario del inicio de la Guerra Civil española, el centro cultural «Arnolfi», de la ciudad británica de Bristol, ha programado un ciclo titulado «**No pasarán**», evocador de aquellos acontecimientos, en base a material gráfico de la época.

En el apartado fotográfico, estarán los famosos nombres internacionales como Robert Capa, Gerda Taro, Hans Namuth y

David Seymore, y los nacionales de la Agustí Centelles, recientemente fallecido, Campaña y Alfonso.

En el capítulo del cartelismo de la contienda estarán obras de Lorenzo Goñi, Lleo y del artista residente entre nosotros Carles Fontseré. La muestra se celebrará entre el 27 de marzo y el 4 de mayo próxi-

mos y este centro cultural, de un gran dinamismo y actividad, le ha concedido especial importancia entre sus celebraciones correspondientes a 1986.

Carles Fontseré ha sido invitado a participar en el ciclo de charlas dedicado igualmente a la guerra de España, siendo ésta su segunda participación extranjera este año en los actos del cincuentenario. La primera será en otra fundación neoyorquina.

Fontseré, recientemente condecorado por la Generalitat con la «Creu de Sant Jordi», participó activamente como cartelista desde el primer día de la guerra y sus originales son considerados, entre los más representativos de una etapa en que el arte se puso al servicio de la libertad y la democracia, en sus distintas expresiones.

El reconocimiento de la obra de Carles Fontseré, de la que desde estas páginas hemos hecho un dilatado seguimiento, supone la recuperación del catalán fiel a su vocación creativa, como a sus ideas, a las que ha permanecido leal siempre.

BARTOLI

braus

Carpeta editada per la "Printmaking Workshop"
Director Bob Blackburn - N. Y.

Presentació a càrrec del Sr. Carles Fontseré

AMICS DE LES ARTS I JOVENTUTS MUSICALS
C/. Teatre, 2 - Terrassa

Inauguració: dissabte dia 15 de febrer, a dos quarts de vuit de la tarda.
Exposició del 15 al 27 de febrer, de 7 a 9 de la tarda.